หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม

ฉบับเชิงปฏิบัติการ

ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ดำเนินสะดวก ราชบุรี

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม

ฉบับเชิงปฏิบัติการ

ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ดำเนินสะดวก ราชบุรี
[โดยคำสั่งแต่งตั้งประธานคณะทำงานประจำศูนย์ฯ ของเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร)]

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ดำเนินสะดวก ราชบุรี
โทร.086-355-1398 โทรสาร 081-171-0014 อีเมล info@cdve.net
cdve.net

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มีนาคม 2554 : 3,000 เล่ม : เพชรเกษมการพิมพ์ นครปฐม

สร้างโดยโปรแกรม Libre Office 3, Gimp 2.6, Inkscape 0.48

คำนำ

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น, ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงอุดมศึกษา และระดับบุคคลทั่วไป ฉบับเชิงปฏิบัติการ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักสูตรสำหรับการอบรมปฏิบัติธรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนาพระมหากษัตริย์ ของศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ต.แพงพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี และวัดหรือสถาบันที่อยู่ในการประสานงานของศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) นี้ ให้เป็นในแนวทางเดียวกัน โดยมีหลักเกณฑ์เนื้อหาการอบรมปฏิบัติธรรม ครอบคลุมกรอบการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดกิจกรรม การวางแผนการสอน ตัวชี้วัด และการประเมิน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมที่ตั้งไว้

สำหรับสำนักปฏิบัติธรรม และวัด หรือสถาบันใด ที่เจริญภาวนาโดยถือธรรมอันเป็นอารมณ์สมถะ-วิปัสสนา ใดอื่น จากสาย “สัมมาอรหัง” ซึ่งเจริญภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ถึงธรรมกาย และพระนิพพานของพระพุทธเจ้า ได้แก่ สาย “พุทโธ” สาย “พองยุบ” สาย “อานาปานสติ” หรือสาย “รูปนาม” ฯลฯ พึงปรับปรุง “หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม” ในส่วนธรรมปฏิบัติใช้ได้ตามจริตอัธยาศัย หรือความถนัดของสำนักตน

คณะกรรมการดำเนินการร่างหลักสูตร
6 มีนาคม 2554

รายนามคณะผู้ทำงานยกร่าง “หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม”
ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

1. พระมหาพิเชษฐ กนฺตเชฏฺโฐ	ป.ธ.9, วศ.บ., ผจร.วัดหลวงพ่อสดฯ, หน.สนง.ศสค. ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดฯ
2. พระมหาเทพนรินทร์ ชาตเทโว	ป.ธ.4, พธ.ม. (บริหารการศึกษา), ผจร.วัดหลวงพ่อสดฯ, รอง หน.สนง.ศสค. ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดฯ
3. รศ.ดร.วรภัทร ลัคนทินวงศ์	อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รังสิต
4. ดร.มณกาญจน์ ทองใย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
5. นางมณีรัตน์ โชติวุฑฒากร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
6. นายสมควร ยิ้มศรีเจริญกิจ	นักธรณีฟิสิกส์อาวุโส บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม มหาชน จำกัด

สารบัญ

โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์	1
คำสั่งแต่งตั้งประธานคณะทำงาน ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ	3
คำสั่งแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ	4
ระเบียบสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ	5
รายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ	6
มติมหาเถรสมาคม เรื่อง รายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมฯ	7
ผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมฯ	8
[ก] หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น	**1**
[ข] หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงอุดมศึกษา	**1**
[ค] หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับบุคคลทั่วไป	**1**
เครือข่ายศูนย์ส่งเสริมฯ ภาคต่างๆ	

โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

โดยที่ประเทศไทย เจริญมั่นคงมาได้ จนถึงปัจจุบัน (พุทธศักราช 2551) เพราะประชาชนในชาติ มีคุณธรรม จริยธรรม อันเนื่องมาแต่พระศาสนา จึงต้องส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อให้ประเทศไทย เจริญมั่นคง ตลอดไป สิ้นกาลนาน จึงกำหนดให้มีโครงการ ชื่อว่า "โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์"

เพื่อให้โครงการนี้ ได้มีการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จึงให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

1. พระธรรมวโรดม	วัดทินกรนิมิต	เป็นประธานกรรมการ
2. พระเทพวงศาจารย์	วัดหนองแวง	เป็นรองประธานกรรมการ
3. พระเทพสุธี	วัดไตรธรรมาราม	เป็นกรรมการ
4. พระเทพวรสิทธาจารย์	วัดพระธาตุดอยสุเทพ	เป็นกรรมการ
5. พระราชปัญญาโสภณ	วัดสระเกศ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
6. พระครูปลัดสัมพิพัฒนธุตาจารย์[1]	วัดสระเกศ	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
7. พระครูปลัดสุวัฒนธีรคุณ [2]	วัดสระเกศ	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
8. พระครูสังฆพินัย [3]	วัดมหาธาตุ	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อนึ่ง ให้มีสำนักงาน ชื่อว่า “สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์”

ให้มีเจ้าหน้าที่ ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ ประจำสำนักงาน ในเบื้องต้น บรรพชิต จำนวน 3 รูป คฤหัสถ์ จำนวน 2 คน ให้คณะกรรมการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ เสนอประธานฯ เพื่อแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน

งบประมาณ

1. เงินอุดหนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
2. จากมูลนิธิหรือองค์กร
3. จากประชาชน

ให้คณะกรรมการ กำหนดหลักการ และวิธีการ ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

---

[1] ปัจจุบัน ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระเมธีสุทธิกร

[2] ปัจจุบัน ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระวิจิตรธรรมาภรณ์

[3] ปัจจุบัน ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ

ให้เริ่มดำเนินการส่งเสริมฯ ตามหลักการ และวิธีการ ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พุทธศักราช 2551 เป็นต้นไป อันเป็นเดือนมหามงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา แห่งสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณ อันประเสริฐ

ประกาศ ณ วันที่ 1 ธันวาคม พุทธศักราช 2551

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)
ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้ารับการอบรมให้มีความเห็นที่ถูกต้องต่อสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์
2. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและตระหนักรักในสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ แก่ผู้เข้ารับการอบรม
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของ “ความสามัคคี” ที่จะเป็นเกราะป้องกันภัยที่จะพึงเกิดขึ้นกับสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ตามอุดมคติที่ว่า “อยู่เย็นด้วยศีลและเป็นสุขด้วยธรรม”

วิธีการดำเนินการ

- จัดโครงการอบรมครั้งละ 3 วัน
- ในแต่ละการอบรม ให้มีทายาท สามารถขยายการอบรมต่อได้ ไม่ต่ำกว่าครั้งละ 10 คน
- คณะกรรมการจัดการอบรมเอง
- คณะกรรมการมอบหมายให้มีพระวิทยากรจัดการอบรมแทน

เป้าหมาย

จัดโครงการฯ อบรมนิสิต นักศึกษา นักเรียน และประชาชนทั่วไป ในปีพุทธศักราช 2552 ให้ได้จำนวน 100,000 คน ทั่วประเทศ และในปีต่อๆ ไป จัดอบรมให้ได้เพิ่มปีละ 100,000 คน

สำนักงาน

สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตั้งอยู่ ณ ศาลาเฉลิมพระเกียรติฯ ด้านทิศตะวันตกพระบรมบรรพต วัดสระเกศ ถนนจักรพรรดิพงษ์ แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2621-0357

เรื่อง แต่งตั้งประธานคณะทำงาน ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ฯ
โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

คณะกรรมการ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ มีมติให้มีศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงแต่งตั้งให้

พระราชญาณวิสิฐ วิ. เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

เป็นประธานคณะทำงาน ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2552

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)
ประธานกิตติมศักดิ์ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการ
โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

คณะกรรมการ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ มีมติให้มีที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงแต่งตั้งให้

1. นายนพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์
2. ดร.อำนาจ บัวศิริ

เป็นที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม พุทธศักราช 2551

(พระธรรมวโรดม)
ประธานคณะกรรมการ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

ระเบียบสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ว่าด้วยการใช้จ่ายงบประมาณอุดหนุนโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
พุทธศักราช 2552

เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณอุดหนุนโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ประจำศูนย์ฯ ในภูมิภาคต่างๆ มีแนวปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกันและเกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงาน

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้มีมติให้วางระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณอุดหนุนโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ ไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ว่าด้วยการใช้จ่ายงบประมาณอุดหนุนโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ พุทธศักราช 2552”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม พุทธศักราช 2552 เป็นต้นไป

ข้อ 3 การเปลี่ยนแปลงระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณ ให้ทำได้โดยการลงมติของคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ 3 ใน 5 ของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 4 การอบรมแต่ละครั้ง ให้มีกำหนดเวลา 3 วัน

ข้อ 5 การเบิกจ่ายงบประมาณอุดหนุนการอบรม แต่ละครั้ง มีระเบียบปฏิบัติ ดังนี้

5.1 จ่ายค่าอาหารผู้เข้าอบรม รายละ 100 บาท ต่อคน/ต่อวัน
5.2 จ่ายค่าวิทยากร ชั่วโมงละ 600 บาท ต่อคน/ต่อชั่วโมง
5.3 จ่ายค่าพาหนะวิทยากร ตามความเป็นจริงของการเดินทาง (นำตั๋วเดินทางมาแสดง)
5.4 จ่ายค่าทำการประชาสัมพันธ์ ต่อการอบรม 1 ครั้ง เป็นเงินจำนวน 15,000 บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาทถ้วน)
5.5 จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าบำรุงสถานที่ ต่อการอบรม 1 ครั้งเป็นเงินจำนวน 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน)
5.6 จ่ายค่าพระพี่เลี้ยง รูปละ 200 บาท ต่อรูป/ต่อวัน (เฉลี่ยพระพี่เลี้ยง 1 รูป ดูแลผู้เข้าอบรม 30 คน)

ประกาศ ณ วันที่ 3 พฤษภาคม พุทธศักราช 2552

(พระธรรมวโรดม)
ประธานคณะกรรมการ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์

ที่ พศ 0006/00910

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม 73170

2 กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง รายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ

นมัสการ พระราชญาณวิสิฐ

อ้างถึง ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.)
ที่ ศปท. 20/2553 ลงวันที่ 5 ธันวาคม 2553

สิ่งที่ส่งมาด้วย มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 1/2554

ตามลิขิตที่อ้างถึง ได้ขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำเรื่องรายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ เสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้นำเรื่องดังกล่าวเสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมแล้ว ในการประชุมครั้งที่ 1/2554 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2554 ที่ประชุมรับทราบและขออนุโมทนา รายละเอียดตามมติมหาเถรสมาคมที่แนบถวายมาพร้อมนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายนพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม
โทร. 0 2441 4543
โทรสาร 0 2441 4548

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ 1/2554
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ 25/2554
เรื่อง รายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 1/2554 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2554 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า พระราชญาณวิสิฐ ประธานศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ รวม 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระหว่างวันที่ 29-30 มิถุนายน 2553 ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ครั้งที่ 2 จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระหว่างวันที่ 28-29 พฤศจิกายน 2553 ณ วัดคลองตาลอง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ผลการประชุมสัมมนาฯ ทั้ง 2 ครั้ง รวม 1,100 สำนัก เป็นที่น่าพอใจยิ่ง และได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท. ระดับภาค) ประจำภาคต่างๆ ทั้ง 18 ภาค โดยถือเอารูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการ ในลักษณะเดียวกับคณะกรรมการบริหาร ศปท. ในส่วนกลาง เป็นตัวอย่าง รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบถวายในที่ประชุม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคม เพื่อโปรดทราบ

ที่ประชุมรับทราบและขออนุโมทนา

(นายนพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ศปท
ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย

ที่ ศปท. 20/2553

วันที่ 5 ธันวาคม 2553

เรื่อง ผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดจากทั่วประเทศ

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อ้างถึง (1) รายงานสรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1/2553 และ ครั้งที่ 2/2553

(2) มติที่ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ 2 ครั้ง (ครั้งที่ 1/2553 และครั้งที่ 2/2553)

สิ่งที่ส่งมาด้วย (1) รายงานสรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1/2553 และ ครั้งที่ 2/2553

(2) มติที่ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ 2 ครั้ง (ครั้งที่ 1/2553 และ ครั้งที่ 2/2553)

(3) หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมระดับประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น

(4) หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึง อุดมศึกษา

(5) หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมระดับบุคคลทั่วไป

ตามเอกสารที่อ้างถึง ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดจากทั่วประเทศ รวม 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1/2553 ได้จัดขึ้นที่ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ระหว่างวันที่ 29-30 มิถุนายน ศกนี้ (พ.ศ.2553) โดยได้อาราธนาเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มีผลงานดีเด่น และที่มีศักยภาพในการบริหาร/จัดการสูง รวมจำนวน 450 สำนัก พร้อมด้วยได้เชิญผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด (พศจ.) ทุกจังหวัดมาร่วมประชุมด้วย

ในการประชุมครั้งนี้ ได้อาราธนาพระเดชพระคุณ **พระพรหมวชิรญาณ** กรรมการมหาเถรสมาคม และกรรมการที่ปรึกษา ศปท. มาเป็นประธานเปิดการประชุมฯ และประทานโอวาท และเจ้าประคุณ **สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ผู้เป็นองค์ประธานคณะที่ปรึกษา ศปท. มาเป็นประธานปิดการประชุมฯ แจกเกียรติบัตร และประทานโอวาท ด้วย

ครั้งที่ 2/2553 ได้จัดขึ้นที่**วัดคลองตาลอง** อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ระหว่างวันที่ 28-29 พฤศจิกายน ศกนี้ โดยได้อาราธนาเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมอีก 650 สำนัก ที่เหลือ (จากเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับอาราธนาให้มาร่วมประชุมครั้งที่ 1/2553) และได้เชิญผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด (พศจ.) ทุกจังหวัดให้มาร่วมประชุมด้วย

ในการประชุมครั้งนี้ ได้อาราธนาเจ้าประคุณ **สมเด็จพระพุฒาจารย์** องค์ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ไปเป็นประธานเปิดการประชุมฯ และได้อาราธนาเจ้าประคุณ **สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ผู้เป็นองค์ประธานคณะที่ปรึกษา ศปท. ไปเป็นประธานในการปิดการประชุมฯ แจกเกียรติบัตร และประทานโอวาท

ปรากฏผลจากการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ทั้ง 2 รุ่น (รวม 1,100 สำนัก) นี้ เป็นที่น่าพอใจยิ่ง เจ้าสำนักทั้งหลายต่างให้ความร่วมมือด้วยความสามัคคี พร้อมเพรียงกันอย่างดียิ่ง ทำให้คณะกรรมการบริหาร ศปท. ได้ทราบปัญหาในการบริหาร/จัดการ ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งของสำนักปฏิบัติธรรมที่ยังอยู่ระหว่างการพัฒนาการบริหาร/จัดการ และข้อเสนอแนะที่ควรได้รับการปรับปรุง แก้ไขและป้องกันปัญหา ในการบริหาร/จัดการ ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ปรากฏในรายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร/จัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในด้านต่างๆ (โดยมาก) ดังนี้

1.1 **เจ้าคณะผู้ปกครองบางรายไม่ค่อยเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการศึกษาสัมมาปฏิบัติเท่าที่ควร** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มิใช่เป็นเจ้าอาวาส ทั้งสองฝ่าย คือ เจ้าอาวาสกับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมักมีนโยบายขัดกัน เป็นต้นว่า เจ้าอาวาสมักไม่เต็มใจสนับสนุนเจ้าสำนักปฏิบัติและพระวิปัสสนาจารย์ ในการเปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานมากนัก และ/หรือ เจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์ผู้ปฏิบัติงานไม่มีอำนาจสั่งการได้เต็มที่

1.2 **สำนักปฏิบัติธรรมส่วนมากขาดแคลนพระวิปัสสนาจารย์ และ/หรือ พระวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ** กล่าวคือ ขาดการเรียนรู้ให้รอบรู้หลักพระปริยัติสัทธรรมที่สอดคล้องกับพระปฏิบัติสัทธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โพธิปักขิยธรรม - องค์ธรรมเป็นฝักฝ่ายแห่งญาณเครื่องตรัสรู้ 37 ประการ และ/หรือ ขาดประสบการณ์ในการฝึกฝนอบรมตน โดยการปฏิบัติไตรสิกขา (ตามแนวสติปัฏฐาน 4 หรือ มรรคมีองค์ 8) อย่างเข้มแข็ง จริงจัง และต่อเนื่อง พลอยให้ขาดเทคนิคทั้งวิธีการปฏิบัติธรรม และทั้งวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่นให้ให้สามารถศึกษาสัมมาปฏิบัติเที่ยงตรงตามหลักธรรม และให้ได้ผลดี

1.3 **ยิ่งพระวิปัสสนาจารย์ หรือ พระวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่สอนเป็นภาษาต่างประเทศ** โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ฯลฯ ได้ ยิ่งหายาก ทั้งๆ ที่มีชาวต่างประเทศผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติเข้ามาแสวงหาสัจจธรรมในประเทศไทย มากขึ้นทุกที และ/หรือ แม้ผู้ที่ไปทำหน้าที่ธรรมทูตในต่างประเทศ

1.4 **เจ้าคณะปกครองและผู้บริหารสถาบันการศึกษาในระดับสูง มักผูกขาดวิธีการปฏิบัติโดยยึดเฉพาะสายพองยุบ** (เสียงจากกลุ่มภาคกลาง และแม้จากกลุ่มภาคเหนือ, ภาคอีสาน ก็ได้ยินกล่าวถึงปัญหานี้กันมากพอสมควร มีพระมหาเถระบางท่าน รู้สึกอึดอัดใจถึงกับกล่าวว่า “เราพูดไม่ออก เหมือนน้ำท่วมปาก”) ปัญหานี้ได้ก่อให้เกิดความแตกร้าวลึกๆ ในวงการสงฆ์ไทยมานานแล้ว แต่ก็ยังมิได้รับการแก้ไขให้กลับเป็นธรรมได้

1.5 **การจัดหลักสูตรอบรมธรรมปฏิบัติ** (ไตรสิกขาตามแนวสติปัฏฐาน 4) ของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ทั้ง “หลักสูตรสำหรับอบรมพระวิปัสสนาจารย์” และ “หลักสูตรสำหรับอบรมญาติโยม” **ยังไม่บูรณาการที่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติให้ได้มาตรฐานของการปฏิบัติไตรสิกขา ตามแนวสติปัฏฐาน 4 อย่างแท้จริง**

1.6 **ขาดศูนย์กลางประสานงานดูแล แต่ละสำนัก แต่ละสายการปฏิบัติยังขาดการเชื่อมโยงและบูรณาการ ไปในทิศทางเดียวกัน** กล่าวคือ การให้การศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา ตามแนวสติปัฏฐาน 4 และ/หรือ มรรคมีองค์ 8 ที่สอดคล้องกันทั้งหลักพระปริยัติสัทธรรม พระปฏิบัติสัทธรรม และพระปฏิเวธสัทธรรม ดังตัวอย่างอรรถาธิบายที่มีปรากฏอยู่ใน “คัมภีร์พระวิสุทธิมรรค” เป็นต้น

1.7 **ขาดความร่วมมือจากหน่วยราชการ** พศ. ยังขาดการประสานงานกับทางสำนักปฏิบัติ

1.8 **ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์ หรือ สื่อการสอน** เช่น ตำรับ/ตำรา หรือ คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติ อาคารสถานที่ไม่พร้อม-ไม่สัปปายะ

1.9 **พระวิปัสสนาจารย์ไม่มีสถาบัน หรือ หน่วยงานรับรองอย่างเป็นทางการ - ให้ถูกต้องตามกฎหมาย** ดังเช่น การเรียนภาคปริยัติธรรม (แผนกธรรม-บาลี) เจ้าสำนัก และ/หรือ พระวิปัสสนาจารย์ ไม่มีนิตยภัต เหมือนพระธรรมทูต หรือพระนักเผยแผ่ หรือ ผู้เรียนจบ ป.ธ. 9

2. ข้อเสนอแนะ และ มติที่ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจากทั่วประเทศ ประจำปี 2553 สองครั้ง มีจำนวนรวม 1,100 รูป

ที่ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำปี 2553 สองครั้ง ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร/จัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามที่ปรากฏในรายงานผลการประชุมที่แนบมานี้ด้วยแล้ว และ

ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ดังต่อไปนี้

2.1 **ให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรม (ศปท.) ประจำภาคต่างๆ ทั้ง 18 ภาค** ตามเขตการปกครองภาคของคณะสงฆ์ โดยถือเอารูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการ ในลักษณะเดียวกับคณะกรรมการบริหาร ศปท. ในส่วนกลาง เป็นตัวอย่าง โดยมีนโยบายมุ่งเน้นภารกิจการอบรมหลักธรรมและวิธีปฏิบัติพระสัทธรรม (ไตรสิกขา) ตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์รุ่นใหม่ๆ และพัฒนาคุณวุฒิคุณธรรมแก่พระวิปัสสนาจารย์และบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่เดิม รวมทั้งพัฒนากิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมภายในภาค **โดย ศปท. ส่วนกลางจะสนับสนุนทางวิชาการ ส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก็จะสนับสนุนงบประมาณเท่าที่จะสามารถจัดสรรให้ได้**

ในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำภาคแต่ละภาค ต้องริเริ่มจากเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด รวมตัวกันตั้งเป็นคณะกรรมการจัดตั้งศูนย์ ศปท. ประจำภาค และเสนอขออนุมัติและขอความสนับสนุนและอุปถัมภ์ด้านการดำเนินงานจากคณะปกครองในระดับภาคเอง

2.2 **หลักสูตรการอบรมพระวิปัสสนาจารย์ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำภาคแต่ละภาค สนับสนุนให้มีศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 5 สาย หรือเท่าที่มีความพร้อม** ทั้งทางด้านบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระวิทยากรประจำศูนย์ (ศปท.) ประจำภาค และสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์อบรมประจำภาคได้ โดยอาจเริ่มจากสายธรรมปฏิบัติที่พร้อมก่อน แล้วค่อยขยายไปยังสายอื่นๆ เท่าที่จะเป็นไปได้

สำหรับภาควิชาการและวิธีการปฏิบัติของแต่ละสาย ก็ทราบกันดี เพราะ ศปท. ได้รวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงหลักวิชาของของทั้ง 5 สาย ไว้เป็นคู่มือศึกษาสัมมาปฏิบัติในแต่ละสาย และคู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามอรรถาธิบายในคัมภีร์พระวิสุทธิมรรค ให้แล้ว เพียงแต่ขอให้นำไปจัดอบรมและเผยแผ่ให้เกิดประสิทธิผลเท่านั้น

ส่วนเรื่องระยะเวลาและวิธีการจัดอบรม ที่ประชุมได้มีมติเสียงข้างมากว่า ควรจัดในระยะเวลาประมาณ 15 วัน โดยมีเนื้อหาหลักสูตร ในส่วนภาคปริยัติ ควรเน้น “โพธิปักขิยธรรม” องค์ธรรมเป็นฝักฝ่ายแห่งญาณเครื่องตรัสรู้ 37 ประการ โดยใช้เวลาประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของระยะเวลาการอบรม ส่วนเวลาที่เหลือประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ เป็นภาคปฏิบัติกรรมฐานของแต่ละสาย และในหลักสูตรการอบรม ต้องมีครบทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติ ทั้งสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน โดยถือตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นหลัก ส่วนใครจะถือธรรมอันเป็นอารมณ์สมถะ และ/หรือ ธรรมอันเป็นอารมณ์วิปัสสนาใด ในการเจริญภาวนา ก็ให้มีอิสระในการเลือกถือปฏิบัติตามจริตอัธยาศัยของตน

2.3 **ให้สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทุกสำนักรับนโยบายศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ไปปฏิบัติให้เข้มแข็ง จริงจัง และต่อเนื่อง** ทั้งนี้ ศูนย์ฯ ประจำวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ได้จัดประชุมสัมมนาผู้

บริหารสถานศึกษา และครู/อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นประถม-มัธยม และอุดมศึกษา ร่างหลักสูตรสำหรับให้ใช้เป็นแนวทางในการให้การศึกษาอบรมพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ชาวไทยต้องช่วยกันพิทักษ์รักษาให้เจริญและมั่นคง และเน้นวิธีการอบรมธรรม 3 ระดับ คือ ระดับเยาวชน ตั้งแต่ นักเรียนชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาตอนต้น, ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย-อุดมศึกษา และระดับผู้ใหญ่วัยทำงานทั่วไป ดังที่ได้แนบตัวอย่างหลักสูตรการอบรมทั้ง 3 ระดับ นั้น มาเพื่อโปรดพิจารณาด้วยแล้ว

ทั้งนี้ ให้สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด สามารถปรับปรุงใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละท้องที่ของตน

2.4 ในการให้การศึกษาอบรมพระกัมมัฏฐาน **ขอไม่ให้เจ้าคณะผู้ปกครอง (รวมทั้งผู้บริหารสถาบันการศึกษาคณะสงฆ์) ผูกขาดวิธีการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน โดยยึดแต่เฉพาะสายที่ตนกำหนดเพียงส่วนเดียว ขอให้ส่งเสริมการศึกษาสัมมาปฏิบัติทุกสาย** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สายสำนักปฏิบัติธรรมใหญ่ 5 สำนัก ที่มีผู้นิยมปฏิบัติกันมาก โดยให้มีอิสระในการถือธรรมอันเป็นอารมณ์สมถะ และ/หรือ ธรรมอันเป็นอารมณ์วิปัสสนา ตามจริตอัธยาศัยของตน

2.5 **ขอเมตตาทางการคณะสงฆ์ช่วยพิจารณาแนวทางจัดตั้ง "กองวิปัสสนา" ให้มีฐานะเท่า "กองธรรม" และ/หรือ "กองบาลี"** ประกอบด้วย "แม่กองวิปัสสนา" ผู้ทรงคุณธรรมจากประสบการณ์ในการศึกษาสัมมาปฏิบัติพระสัทธรรม สามารถบริหารกิจการการให้การศึกษาอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน และพัฒนาคุณวุฒิ-คุณธรรมพระวิปัสสนาจารย์ ประจำสำนักปฏิบัติธรรมทั่วทั้งสังฆมณฑล ด้วยพรหมวิหารธรรม ไม่อคติ ให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจนี้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้เจริญและมั่นคง ให้สามารถเป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนพุทธบริษัททั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้อย่างแท้จริง

2.6 เนื่องด้วย**คณะกรรมการบริหาร ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) กำลังจะสิ้นวาระลงในวันที่ 23 เมษายน ศกหน้า (พ.ศ.2554)** ที่ประชุมจึงได้มีมติให้จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจากทั่วประเทศ ในประมาณระยะเวลาที่คณะกรรมการบริหาร ศปท. จะสิ้นวาระเพื่อเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการบริหาร ศปท. ชุดใหม่ต่อไป

ทั้งนี้ โดยอาศัยวิธีการเลือกผู้แทนจากภาคการปกครองคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค (ทั้งมหานิกายและธรรมยุต) ภาคละ 1 รูป เพื่อให้พิจารณาคัดเลือกและเสนอชื่อประธานคณะกรรมการบริหาร (มากกว่า 1 รูปได้) ให้ที่ประชุมเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศได้พิจารณาเลือกประธาน รองประธาน และกรรมการบริหาร ศปท. ชุดใหม่ เพื่อสืบทอดการบริหาร/จัดการ ศปท. ต่อไปด้วย

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และขอได้กรุณานำสรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจากทั่วประเทศ พร้อมด้วยมติที่ประชุม 2 ครั้งนี้ กราบเรียนมหาเถรสมาคม เพื่อได้โปรดเมตตาพิจารณารับทราบ และ/หรือ ประทานข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติแก่ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) ให้สามารถสนองงานทางการคณะสงฆ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่อไปด้วย

พร้อมหนังสือนี้ ได้แนบเอกสาร (1) รายงานสรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1/2553 และ ครั้งที่ 2/2553 (2) มติที่ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศทั้ง 2 ครั้ง (3) หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมระดับประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น (4) หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงอุดมศึกษา (5) หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรมระดับบุคคลทั่วไป มาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

เจริญพร

(พระราชญาณวิสิฐ)
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ประธานศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.)

[ก] หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม
ระดับประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

ฉบับเชิงปฏิบัติการ

ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

สารบัญ

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

เนื้อหา	หน้า
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1
หมวดที่ 2 รายละเอียดหลักสูตร	3
หมวดที่ 3 แผนการสอน/การจัดกิจกรรม	4
หมวดที่ 4 ตัวชี้วัด	8
หมวดที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน	10
หมวดที่ 6 การพัฒนาพระวิทยากรและบุคลากร	12
หมวดที่ 7 ปัญหาและผลกระทบต่อการดำเนินการ	13
หมวดที่ 8 แผนการปรับปรุง	14
หมวดที่ 9 รายงานการเงิน	15
ภาคผนวก	16

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น
ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ฉบับเชิงปฏิบัติการ

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. **ชื่อหลักสูตร** หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. **หน่วยงานที่รับผิดชอบ**
   วัด/โรงเรียน.....ที่อยู่.....
   .....

3. **วัตถุประสงค์ของหลักสูตร**
   3.1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้ารับการอบรม ให้มีความเห็นที่ถูกต้องต่อสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์
   3.2 เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและตระหนักรักในสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ แก่ผู้เข้ารับการอบรม
   3.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของ “ความสามัคคี” ที่จะเป็นเกราะป้องกันภัยที่จะพึงเกิดขึ้นกับสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์
   3.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ตามอุดมคติที่ว่า “อยู่เย็นด้วยศีล เป็นสุขด้วยธรรม”

4. **คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม**
   4.1 เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ ระหว่างชั้นประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น หรือผู้มีอายุระหว่าง 6–15 ปี
   4.2 เป็นผู้มีสุขภาพใจและสุขภาพกาย ที่ปรกติ แข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมสำหรับการอบรม

5. **ระยะเวลาการอบรม**
   ระยะสั้น จำนวน 3 วัน 2 คืน

6. **คณาจารย์ผู้สอน**
   รายนามคณาจารย์ผู้สอน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	คุณวุฒิ	วิชาที่สอน
1			
2			
3			
4			
5			

7. สถานที่และอุปกรณ์

อาคาร ..... ชั้นที่ .....ห้องที่ .....

8. งบประมาณ

ใช้งบประมาณในโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ จำนวน 90 บาทต่อคนต่อวัน

9. หลักสูตรและโครงสร้างหลักสูตร

ผู้เข้ารับการอบรมต้องมาปฏิบัติธรรมที่วัดหรือสถาบันที่จัดการอบรมขึ้น ตามจำนวนวันที่ระบุไว้ในข้อที่ 5 จนครบหลักสูตร โดยแยกการศึกษาอบรมดังนี้

9.1 การศึกษาธรรมบรรยาย (จากวิทยากร) เพื่อส่งเสริม/พัฒนา ศักยภาพ/คุณภาพชีวิตและจิตสำนึก

ระยะเวลาของการอบรม	จำนวนชั่วโมง
9.1.1 ระยะสั้น 3 วัน 2 คืน	10

9.2 การปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริม/พัฒนา ศักยภาพ/คุณภาพชีวิตและจิตสำนึก

ระยะเวลาของการอบรม	จำนวนชั่วโมง
9.2.1 ระยะสั้น 3 วัน 2 คืน	12

9.3 ศึกษาหรือจัดทำรายงาน จากเอกสาร ตำรา วีดีทัศน์ และ/หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่นผู้รู้ต่างๆ ห้องสมุด อินเตอร์เน็ต และอื่นๆ

หมวดที่ 2 รายละเอียดหลักสูตร

1. หลักสูตรภาคบรรยาย

1.1 เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน

1.2 ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์

- พุทธประวัติ
- ประวัติศาสตร์ชาติไทย
- จิตสำนึกความเป็นไทย

1.3 คุณค่าของความเป็นคนดี คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการรักษาศีล

- อานิสงส์ของการรักษาศีลและโทษของการผิดศีล
- พระคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คุณพระรัตนตรัย

1.4 ทักษะการดำเนินชีวิต บนเส้นทางทาน ศีล ภาวนา (บุญกิริยาวัตถุ 3)

1.5 อบายมุข หนทางแห่งความเสื่อมทั้งมวล และหนทางออกจากอบายมุข

- เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง
- เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร

1.6 ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี และอิทธิบาทธรรม

- วิธีการเรียนให้เก่ง ด้วยทาน ศีล ภาวนา (สมาธิและปัญญา)

1.7 ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ

2. หลักสูตรการปฏิบัติ

2.1 หลักปฏิบัติภาวนา (สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน) ตามแนวสติปัฏฐาน 4

2.2 ความหมายของภาวนา และการฝึกภาวนา (เน้นสติสัมปชัญญะ)

2.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา

2.4 การสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น

2.5 การเจริญภาวนารวมกัน

2.6 การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น

2.7 การบริหารกาย-บริหารใจ ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิต

2.8 กิจกรรมนำชมวัด

หมวดที่ 3 แผนการสอน/การจัดกิจกรรม

วันที่ 1 ของการอบรม

1. แผนการจัดกิจกรรม/บรรยาย

แนวทาง: ระบุหัวข้อ/รายละเอียดที่บรรยาย/สอน (จากหมวดที่ 2) วันเดือนปีที่สอน จำนวนชั่วโมงการสอน (ซึ่งต้องสอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงที่อบรม) กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้ รวมทั้งพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้สอนในแต่ละหัวข้อ/รายละเอียดของรายวิชา

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/ สื่อที่ใช้	ผู้สอน
ช่วงที่ 1 13.00-14.00	- ปลุกสำนึกคุณค่าของแม่พิมพ์ของชาติ - ปลุกสำนึกคุณค่าของชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ศาสนาสำคัญต่อความอยู่รอดของชาติบ้านเมืองอย่างไร เมื่อศาสนาสิ้นก็สิ้นชาติศาสน์กษัตริย์อย่างไร - เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน (ฆราวาส/ทหาร/ตำรวจ เป็นวิทยากร)	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
ช่วงที่ 2 14.30-16.00	- คุณค่าของความเป็นคนดี คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการรักษาศีล - อานิสงส์ของการรักษาศีลและโทษของการผิดศีล - พระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ คุณพระรัตนตรัย	1.30	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
ช่วงที่ 3 20.30-21.30	- ทักษะการดำเนินชีวิต บนเส้นทางทานศีล ภาวนา (บุญกิริยาวัตถุ 3)	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

2. แผนการจัดกิจกรรม/ภาคปฏิบัติ

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/ สื่อที่ใช้	ผู้สอน
08.00-11.00	- พิธีเปิด แสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล - เจริญภาวนารวมกัน	1.30	จัดกิจกรรม	
17.00-18.00	การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	1.00	ระบุวิธีการอบรมและสื่อการอบรม - การบรรยาย	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-20.30	ทำวัตรเย็น – เจริญภาวนารวมกัน	1.00	สวดมนต์ - นั่งสมาธิภาวนา	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วันที่ 2 ของการอบรม

1. แผนการจัดกิจกรรม/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
ช่วงที่ 1 09.30-11.00	ความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ - พุทธประวัติ - ประวัติศาสตร์ชาติไทย - จิตสำนึกความเป็นไทย	1.30	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - กิจกรรม “ทำไมเรารักพระเจ้าอยู่หัว” - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
ช่วงที่ 2 12.30-14.00	อบายมุขหนทางแห่งความเสื่อมทั้งมวล และหนทางออกจากอบายมุข - เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง - เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร	1.30	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
ช่วงที่ 3 14.30-16.00	อิทธิบาทธรรม - วิธีการเรียนให้เก่ง ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา - ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี	1.30	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

2. แผนการจัดกิจกรรม/ภาคปฏิบัติ

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
05.30-06.30	ทำวัตรเช้า เจริญภาวนารวมกัน	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
06.30-07.00	การบริหารกาย – บริหารใจ	0.30	- เคลื่อนไหว-กายบริหาร - เดินจงกรม	
08.30-09.30	- ธรรมปฏิบัติ เจริญภาวนารวมกัน - หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเบื้องต้น ตามแนวสติปัฏฐาน 4	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	1.00	นั่งสมาธิเจริญภาวนา	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-20.30	ทำวัตรเย็น เจริญภาวนารวมกัน	1.00	สวดมนต์-นั่งสมาธิภาวนา	

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วันที่ 3 ของการอบรม

1. แผนการจัดกิจกรรม/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
ช่วงที่ 1 10.00-11.00	- ความกตัญญูกตเวที - การสร้างเครือข่าย “เด็กดี”	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
ช่วงที่ 2 12.30-13.30	- พิธีปิด ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตไม่ตกต่ำ	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

2. แผนการจัดกิจกรรม/ภาคปฏิบัติ

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
05.30-06.30	ทำวัตรเช้า เจริญภาวนารวมกัน	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
06.30-07.00	การบริหารกาย – บริหารใจ	0.30	เคลื่อนไหวกายบริหาร เดินจงกรม	
08.00-09.00	กิจกรรมนำชมวัด	1.00	จัดฐานการเรียนรู้อย่างน้อย 4 ฐาน	
09.00-10.00	- ธรรมปฏิบัติ เจริญภาวนารวมกัน - ความหมายของสติ และการฝึกสติ	1.00	ระบุวิธีการสอนและสื่อการอบรม อาทิ - บรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ เนื้อหากิจกรรม อิงตามตารางกิจกรรมในภาคผนวก

หมวดที่ 4 ตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs)

ตัวชี้วัดในการอบรมแต่ละครั้ง

1. *แนวทาง:* ตัวชี้วัดเนื้อหาการอบรม/สอนธรรม และการปฏิบัติธรรม (ให้ระบุหัวข้อที่บรรยายและกิจกรรมที่จัดขึ้นแต่ละครั้งเป็นตัวชี้วัดว่า สิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้รับการยอมรับในระดับความพึงพอใจเพียงไร)

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
1. พิธีเปิดและปิดการฝึกอบรม 1.1 พิธีการมอบตัวผู้เข้ารับการอบรม 1.2 วัตถุประสงค์ของการมาเข้ารับการอบรม 1.3 การปฏิบัติตนในขณะเข้ารับการอบรม	1. นักเรียนมีความพร้อมที่จะเข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม 2. นักเรียนรู้จักปรับตัวในขณะเข้ารับการอบรม
2. คุณค่าของความเป็นคนดี คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการรักษาศีล 2.1 อานิสงส์ของการรักษาศีล และโทษของการผิดศีล 2.2 พระคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คุณพระรัตนตรัย	1. นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าและความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ 2. นักเรียนเกิดความรักชาติ รักพระศาสนา และดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ 3. นักเรียนตระหนักถึงความสูญเสียวัฒนธรรมตนเองไปตกเป็นทาสทางวัฒนธรรม ทำให้ตนเองเสื่อมจากศีลธรรมและคุณธรรม
3. ทักษะการดำเนินชีวิตบนเส้นทางทาน ศีล ภาวนา (บุญกิริยาวัตถุ 3)	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 2. นักเรียนรับรู้ถึงคุณค่าของการมาอบรม และจะพยายามทำตนให้ดีตลอดการอบรม
4. ความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ 4.1 พุทธประวัติ 4.2 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย 4.3 ประวัติศาสตร์ชาติไทย 4.4 จิตสำนึกความเป็นไทย	1. นักเรียนรักความเป็นไทย และพร้อมจะปกป้องวัฒนธรรมตนเอง และรู้เท่าทันของการรุกรานของวัฒนธรรมต่างชาติ 2. นักศึกษาตระหนักถึงความสูญเสียวัฒนธรรมตนเองไปตกเป็นทาสทางวัฒนธรรม ทำให้ตนเองเสื่อมจากศีลธรรมและคุณธรรม
5. ธรรมบรรยายเรื่อง อบายมุขหนทางแห่งความเสื่อมทั้งมวล และหนทางออกจากอบายมุข 5.1 เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง 5.2 เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร	1. นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงความเสื่อมจากอบายมุขที่ทำให้ต้องเสื่อมทรัพย์ เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต เสื่อมเสียอนาคต เกียรติยศ ชื่อเสียง และบางกรณีอาจถึงเสียชีวิตได้ 2. นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของการรักษาศีล-รักษาธรรม
6. ธรรมบรรยายเรื่อง ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี และอิทธิบาทธรรม 6.1 การเป็นคนดี คุณค่าของคนดี 6.2 วิธีการเรียนให้เก่ง ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา	1. นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญและคุณค่าของการเกิดมาพบพระศาสนา และได้เข้าในสถานที่สัมมาปฏิบัติ 2. นักเรียนตระหนักถึงเส้นทางสู่ความสำเร็จ

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
7. ธรรมบรรยายเรื่อง ความกตัญญูกตเวที 7.1 การสร้างเครือข่าย “เด็กดี”	1. นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงพระคุณของพระศาสนา พระคุณของบิดามารดา และครูอาจารย์ 2. นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
8. ธรรมบรรยายเรื่อง ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ	1. นักเรียนเข้าใจความหมายของธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ 2. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันได้ 3. นักเรียนรู้ทางเสื่อมและทางเจริญของชีวิตได้
9. การปฏิบัติธรรม (รับศีล-ฟังธรรม-เจริญภาวนา) และ ทำวัตรเช้า-เย็น 9.1 อานิสงส์การทำวัตร 9.2 วิธีเจริญภาวนาธรรมเบื้องต้นและเบื้องกลาง 9.3 ประโยชน์ของการเจริญภาวนาในการศึกษาเล่าเรียนและส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต 9.4 ประโยชน์ของการศึกษาและปฏิบัติธรรม ในการเห็นคุณของพระรัตนตรัย ของประเทศชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์	**ตัวอย่างการเจริญภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ถึงธรรมกาย** 1. นักเรียนเข้าใจวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 2. นักเรียนสามารถทำใจให้สงบในเบื้องต้น 3. นักเรียนประคอง/รักษาอารมณ์ จนใจเป็นสมาธิแน่วแน่มั่นคง 4. นักเรียนสามารถปฏิบัติภาวนา เข้าถึงและรู้-เห็น กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก ในระดับโลกิยธรรม ถึงธรรมกาย คือธรรมเป็นที่รวมคุณธรรมของพระอริยบุคคล ตั้งแต่ระดับโคตรภูบุคคลขึ้นไปได้ 5. นักเรียนเข้าใจวิธีการปฏิบัติเพื่อรักษาผลการปฏิบัติธรรม
10. การแบ่งกลุ่มย่อยนั่งปฏิบัติธรรม 10.1 เรียนรู้วิธีทำใจให้สงบ 10.2 ความหมายบริกรรมนิมิต บริกรรมภาวนา 10.3 สอบถามปัญหาธรรมปฏิบัติเบื้องต้น	1. นักเรียนได้พบกับพระวิทยากร/วิทยากรประจำกลุ่มเพื่อสอนการนั่งสมาธิ อย่างใกล้ชิด 2. นักเรียนสามารถถามปัญหาการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นกันเอง 3. นักเรียนได้เห็นแบบอย่างจากพระวิทยากร/วิทยากรที่ปฏิบัติได้ดี และเกิดการเลียนแบบต่อไป 4. อื่นๆ .....

หมวดที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินข้อ 1 ถึง ข้อ 4 เป็นการประเมินภาพรวมของหลักสูตร

1. การประเมินประสิทธิผลของการสอน

1.1 การประเมินกลยุทธ์การสอน

ทำการประเมินกลยุทธ์การสอนว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจและมีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

1.2 การประเมินทักษะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรในการใช้แผนกลยุทธ์การสอน

ทำการประเมินทักษะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร ในการใช้แผนกลยุทธ์การสอน ว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

2. การประเมินหลักสูตรในภาพรวม (ทำทุกครั้งก่อนและหลังการอบรม)

อธิบายกระบวนการที่จะใช้เพื่อจะได้ข้อมูลต่างๆย้อนกลับในการประเมินคุณภาพของหลักสูตรในภาพรวมและการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากกลุ่มบุคคล ดังนี้

1) ผู้เข้ารับการอบรมและบัณฑิต
2) ผู้ทรงคุณวุฒิ และ/หรือผู้ประเมินภายนอก
3) ผู้ใช้บัณฑิตและ/หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

3. การประเมินผลการดำเนินงานตามรายละเอียดหลักสูตร (ทำทุกครั้ง ก่อนและหลังการอบรม)

ให้ประเมินตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการประเมินอย่างน้อย 3 ถึง 5 คน ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาร่วมรับการอบรม 2 ถึง 3 คน และกรรมการประเมินจากภายในวัดที่จัดกิจกรรม 1 ถึง 2 คน (ควรเป็นกรรมการประเมินที่อยู่คนละคณะทำงาน)

4. การทบทวนผลการประเมินและวางแผนปรับปรุง

อธิบายกระบวนการทบทวนผลการประเมินที่ได้จากอาจารย์และผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งกระบวนการในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรและแผนกลยุทธ์

การประเมินข้อ 5 ถึง ข้อ 9 เป็นการประเมินภาพรวมของการอบรมแต่ละครั้ง

5. การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยผู้เข้ารับการอบรม

ทำการประเมินประสิทธิภาพของรายวิชาว่า โดยภาพรวมแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

6. การประเมินการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร

ทำการประเมินการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร จากผู้เข้ารับการอบรมการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

7. การปรับปรุงการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร

ให้ระบุแนวทางการปรับปรุงการสอนของพระวิทยากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพภายหลังจากทราบผลการประเมิน

8. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายหัวข้อ/เนื้อหาการสอน

ให้ระบุแนวทางการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิภาพของรายหัวข้อ /เนื้อหาการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพภายหลังจากทราบผลการประเมิน

9. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรมภายหลังการอบรม

ให้ระบุแนวทางการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรม ภายหลังการดำเนินการอบรมไปแล้วเป็นระยะเวลา 6 เดือน และ 1 ปี ว่า มีทายาทธรรม หรือผู้นำทางธรรม เกิดขึ้นในโรงเรียน หรือชุมชนโดยรอบ หรือแหล่งที่จัดกิจกรรมนั้นๆ หรือแหล่งผู้มาอบรมฯ อาศัยอยู่ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

หมวดที่ 6 การพัฒนาพระวิทยากรและบุคลากร

1. การเตรียมการสำหรับอาจารย์ใหม่

อธิบายกระบวนการที่ใช้สำหรับการปฐมนิเทศ และ/หรือ การแนะนำพระวิทยากรใหม่และบุคลากร เพื่อให้มั่นใจได้ว่าพระวิทยากรใหม่เข้าใจถึงหลักสูตรและบทบาทของรายวิชาต่างๆ ที่สอนในหลักสูตรและรายวิชาที่ตนรับผิดชอบสอน

2. การพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่พระวิทยากร/คณาจารย์

อธิบายถึงสิ่งที่จะดำเนินการเพื่อช่วยให้พระวิทยากรได้พัฒนา

2.1 **การจัดการอบรมฯ การพัฒนาทักษะการสอนให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร การวัดและการประเมินผล**

ให้ระบุแนวทางการพัฒนาทักษะ โดยการจัดการอบรมเพิ่มพูนทักษะการสอนให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร รวมทั้งการวัดและการประเมินผล อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2.2 **การพัฒนาวิชาการและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ**

ให้ระบุแนวทางการพัฒนาทักษะทางวิชาการและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร อย่างต่อเนื่องในแต่ละ 6 เดือน และ 1 ปี

หมวดที่ 7 ปัญหาและผลกระทบต่อการดำเนินการ

1. ประเด็นทรัพยากรประกอบการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก

ปัญหาในการใช้แหล่งทรัพยากร ประกอบการเรียนการสอน (ถ้ามี)	ผลกระทบ
1. ให้ระบุปัญหาการใช้แหล่งทรัพยากรและสื่อเครื่องมือต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน	1. ให้ระบุผลกระทบเมื่อประสบปัญหา
2.	
3.	

2. ประเด็นด้านการบริหารและองค์กร

ปัญหาด้านการบริหารและองค์กร (ถ้ามี)	ผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม
1. ให้ระบุปัญหาด้านการบริหารและการจัดการองค์กร	1. ให้ระบุผลกระทบเมื่อประสบปัญหา
2.	
3.	

หมวดที่ 8 แผนการปรับปรุง

1. ความก้าวหน้าของการปรับปรุงการเรียนการสอน ตามที่เสนอในรายงาน/รายวิชาครั้งที่ผ่านมา

แผนการปรับปรุงที่เสนอ ในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการ
1. ให้ระบุแผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา	1. ให้ระบุผลการดำเนินการตามแผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา
2.	
3.	

2. การดำเนินการอื่นๆ ในการปรับปรุงรายวิชา

ให้ระบุการดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรายวิชาที่สอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. ข้อเสนอแผนการปรับปรุงสำหรับการอบรม /ปีการอบรมต่อไป

ข้อเสนอ	กำหนดเวลาที่แล้วเสร็จ	ผู้รับผิดชอบ
1. ให้ระบุข้อเสนอแนะ	ให้ระบุกำหนดเวลาที่แล้วเสร็จ	ให้ระบุผู้รับผิดชอบ
2.		
3.		
4.		

4. ข้อเสนอแนะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้รับผิดชอบรายวิชา ต่อประธาน/คณะกรรมการดำเนินการอบรม หรือผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ให้ระบุข้อเสนอแนะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้รับผิดชอบรายวิชา ต่อประธาน/คณะกรรมการดำเนินการอบรม หรือผู้รับผิดชอบหลักสูตร

หมวดที่ 9 รายงานการเงิน

แนวทาง: ให้รายงานการใช้เงินงบประมาณตามหมวดดังต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน
หมวดรายรับ	
1. จากการบอกบุญ	
2. งบประมาณของวัด/หน่วยงาน	
3. อื่นๆ	
หมวดรายจ่าย	
1. ค่าสาธารณูปโภค (น้ำ/ไฟ)	
2. ป้ายสื่อโฆษณา (ตามที่จ่ายจริง)	
3. ค่าอาหาร (ตามที่จ่ายจริง)	
4. ค่าวิทยากร (ตามที่จ่ายจริง ตามระเบียบส่วนกลาง)	
5. ค่าวัสดุอุปกรณ์/สื่อการสอน (ตามที่จ่ายจริง)	
6. เบี้ยประชุม	
7. ค่าน้ำมัน/ค่าเดินทาง (ตามที่จ่ายจริง)	
8. ค่าซ่อมบำรุงสื่อการสอน (เมื่อใช้เกิน 5 ปีขึ้นไป)	
9. อื่นๆ (ตามสมควรแก่งาน)	
ดุลงบประมาณ	
1. รวมรายรับ	
2. รวมรายจ่าย	
3. คิดเฉลี่ยต่อคนที่เข้ารับการอบรม	
4. เกิน/ไม่เกิน (งบประมาณ/ตัวคน ตามระเบียบส่วนกลาง)	

ลงนาม .....

(.....)

ประธานจัดกิจกรรม/ผู้รับชอบโครงการ

<u>ภาคผนวก 1</u>

แนวทาง: **ระบุตารางกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงการอบรม ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสิ้นสุดการอบรม**

<u>ภาคผนวก 2</u>

แนวทาง: **รายงาน ภาพกิจกรรม บอกภาพที่ พร้อมบรรยายกิจกรรม**

<u>ภาพที่ 1</u> กิจกรรม.....

<u>ภาพที่ 2</u> กิจกรรม.....

<u>ภาพที่ 3</u> กิจกรรม.....

[ข] หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงอุดมศึกษา

ฉบับเชิงปฏิบัติการ

ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

สารบัญ

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงอุดมศึกษา

เนื้อหา	หน้า
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1
หมวดที่ 2 รายละเอียดหลักสูตร	3
หมวดที่ 3 แผนการสอน/การจัดกิจกรรม	4
หมวดที่ 4 ตัวชี้วัด	15
หมวดที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน	19
หมวดที่ 6 การพัฒนาพระวิทยากรและบุคลากร	21
หมวดที่ 7 ปัญหาและผลกระทบต่อการดำเนินการ	22
หมวดที่ 8 แผนการปรับปรุง	23
หมวดที่ 9 รายงานการเงิน	24
ภาคผนวก	25

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับมัธยมปลาย ถึงอุดมศึกษา
ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ฉบับเชิงปฏิบัติการ

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. **ชื่อหลักสูตร** หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. **หน่วยงานที่รับผิดชอบ**
วัด/สถาบัน.....ที่อยู่.....
.....

3. **วัตถุประสงค์ของหลักสูตร**
   3.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม สามารถนำคุณธรรมจริยธรรม ที่มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้
   3.2 เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดความรักในสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
   3.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรักความสามัคคี และพร้อมที่จะป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นกับสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์

4. **คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม**
   4.1 นักเรียนชั้นมัธยมปลายหรือเทียบเท่า นักศึกษาระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า และนักศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า ผู้มีอายุระหว่าง 15-25 ปี
   4.2 เป็นผู้มีสุขภาพใจและสุขภาพกาย ที่ปรกติ แข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมสำหรับการอบรม

5. **ระยะเวลาการอบรม**
   5.1 ระยะสั้น จำนวน 3 วัน 2 คืน
   5.2 ระยะปานกลาง จำนวน 5 วัน 4 คืน
   5.3 ระยะยาว จำนวน 7 วัน 6 คืน

6. **คณาจารย์ผู้สอน**
รายนามคณาจารย์ผู้สอน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	คุณวุฒิ	วิชาที่สอน
1			
2			
3			
4			
5			

7. สถานที่และอุปกรณ์

อาคาร ..... ชั้นที่ .....ห้องที่ .....

8. งบประมาณ

ใช้งบประมาณในโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ จำนวน 90 บาทต่อคนต่อวัน

9. หลักสูตรและโครงสร้างหลักสูตร

ผู้เข้ารับการอบรมต้องมาปฏิบัติธรรมที่วัดหรือสถาบันที่จัดการอบรมขึ้น ตามจำนวนวันที่ระบุไว้ในข้อที่ 5 จนครบหลักสูตร โดยแยกการศึกษาอบรมดังนี้

9.1 การปฏิบัติธรรมพัฒนาศักยภาพและคุณภาพจิต

ระยะเวลาของการอบรม	จำนวนชั่วโมง
9.1.1 ระยะสั้น 3 วัน 2 คืน ไม่น้อยกว่า	8
9.1.2 ระยะปานกลาง 5 วัน 4 คืน ไม่น้อยกว่า	12
9.1.3 ระยะปานยาว 7 วัน 6 คืน ไม่น้อยกว่า	15

9.2 การศึกษาการบรรยายธรรมจากวิทยากรที่กำหนด

ระยะเวลาของการอบรม	จำนวนชั่วโมง
9.2.1 ระยะสั้น 3 วัน 2 คืน ไม่น้อยกว่า	10
9.2.2 ระยะปานกลาง 5 วัน 4 คืน ไม่น้อยกว่า	18
9.2.4 ระยะยาว 7 วัน 6 คืน ไม่น้อยกว่า	24

9.3 ศึกษาจากเอกสาร ตำรา วีดีทัศน์ ในห้องสมุด ถ้ามี

หมวดที่ 2 รายละเอียดหลักสูตร

1. หลักสูตรภาคบรรยาย (ตัวอย่าง ล้อตามกำหนดการอบรม)

1. การปรับทัศนคติ
2. ความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
3. พุทธประวัติ และประวัติศาสตร์ชาติไทย
4. จิตสำนึกความเป็นไทย
5. คุณค่าของความเป็นคน คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการรักษาศีล
6. อบายมุขหน ทางแห่งความเสื่อมทั้งมวล และหนทางออกจากอบายมุข
7. คุณของการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ทาน-ศีล-ภาวนา (สมาธิ) -ปัญญา
8. อานิสงของการรักษาศีล และโทษของการผิดศีล
9. พระคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คุณพระรัตนตรัย
10. ทักษะการดำเนินชีวิต บนเส้นทางศีล สมาธิ และปัญญา
11. อิทธิบาทธรรม
12. เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง
13. เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร
14. วิธีการเรียนให้เก่ง ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา
15. ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี
16. ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ
17. หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน
    (ฆราวาสธรรม 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4)
18. หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน (สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4)
19. ธรรมที่ควรเจริญ (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อริยวัฑฒิ 5 อปริหานิยธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7)
    ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง (โลกธรรม 8)

2. หลักสูตรการปฏิบัติ (ล้อตามกำหนดการอบรม)

1. หลักปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานเบื้องต้น ตามแนวสติปัฏฐาน 4
2. ความหมายของสติ และการฝึกสติ
3. ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิต
4. การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น

หมวดที่ 3 แผนการสอน/การจัดกิจกรรม

แนวทาง: ระบุหัวข้อ/รายละเอียดที่บรรยาย/สอน (จากหมวดที่ 2) วันเดือนปีที่สอน จำนวนชั่วโมงการสอน (ซึ่งต้องสอดคล้องกับจำนวนชั่วโมงที่อบรม) กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้ รวมทั้งพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้สอน ในแต่ละหัวข้อ/รายละเอียดของรายวิชา

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะสั้น **3 วัน 2 คืน** (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรก ของการอบรม 08.00-11.00	- เตรียมความพร้อม - พิธีเปิด - การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล 8 - ความสำคัญ ของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์ - ธรรมปฏิบัติ (หลักปฏิบัติภาวนา สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4)	-	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะและรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวิดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญ ทาน ศีล ภาวนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- ธรรมปฏิบัติ	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- ทำวัตรเย็น - ธรรมปฏิบัติ	0.45 0.30	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะสั้น 3 วัน 2 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐาน อันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ กตัญญูกตเวที) - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนาและการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
14.00-16.00	- **พระคุณสาม** - พระคุณพระรัตนตรัย - พระคุณบิดามารดา - พระคุณครูบาอาจารย์	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - รู้อะไรไม่เท่ารู้เท่าทันตัวเอง กิเลสในใจตน - อดทนอดกลั้นต่ออบายมุข ใช้สติควบคุมอย่างไร	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะสั้น 3 วัน 2 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้ายของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5 และอบายมุข 6) - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
12.30-14.30	- **พิธีปิด** - ขอขมาพระวิทยากร และครูบาอาจารย์ - เจ้าอาวาส/ผู้แทน กล่าวให้โอวาท - ลาศีล 8 และรับศีล 5 - พิธีมอบวุฒิบัตร - คณาจารย์และ นักศึกษาส่งแบบประเมิน	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 12 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 12 ชั่วโมง

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง **5 วัน 4 คืน** (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรก ของการอบรม 08.00-11.00	**เตรียมความพร้อม** - **พิธีเปิด** - การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล 8 - **ความสำคัญ ของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (หลักปฏิบัติภาวนาสมถ-วิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4)	0.30 0.30 2.00 1.00	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ประวัติศาสตร์ชาติไทย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 5 วัน 4 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **จิตสำนึกความเป็นไทย ศิลปะ เอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนา และการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญ ทาน ศีล ภาวนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - รู้อะไรไม่เท่ารู้เท่าทันตัวเอง กิเลสในใจตน - อดทนอดกลั้นต่อบายมุข ใช้สติควบคุมอย่างไร	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 5 วัน 4 คืน (วันที่สาม)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 3 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **พระคุณสาม** (คุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย) - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ กตัญญูกตเวที)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - ทักษะการดำเนินชีวิต บนเส้นทางศีล-สมาธิ-ปัญญา	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 5 วัน 4 คืน (วันที่สี่)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 4 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (ฆราวาสธรรม 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อริยวัฑฒิ 5 อปริหานิย-ธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7) ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง (โลกธรรม 8)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - เรียนให้เก่งด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 1 5 วัน 4 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้าย ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5 และอบายมุข 6) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
12.30-14.30	- **พิธีปิด** - ขอขมาพระวิทยากร และครูบาอาจารย์ - เจ้าอาวาส/ผู้แทน กล่าวให้โอวาท - ลาศีล 8 และรับศีล 5 - พิธีมอบวุฒิบัตร - คณาจารย์และ นักศึกษาส่งแบบประเมิน	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 19 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 23 ชั่วโมง

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง **7 วัน 6 คืน** (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรก ของการอบรม 08.00-11.00	- **เตรียมความพร้อม** - **พิธีเปิด** - การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - รับศีล 8 - **ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (หลักปฏิบัติภาวนา สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4)	0.30 0.30 2.00 1.00	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะและรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ประวัติศาสตร์ชาติไทย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 7 วัน 6 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **จิตสำนึกความเป็นไทย ศิลปะเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนาและการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญทาน-ศีล-ภาวนา**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - รู้อะไรไม่เท่ารู้เท่าทันตัวเอง กิเลสในใจตน	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 7 วัน 6 คืน (วันที่สาม)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 3 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **คุณค่าของความเป็นมนุษย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **พระคุณสาม** (คุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - ทักษะการดำเนินชีวิต บนเส้นทางศีล-สมาธิ-ปัญญา	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 7 วัน 6 คืน (วันที่สี่)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 4 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (กตัญญูกตเวที)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - วิธีการเรียนให้เก่ง ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 7 วัน 6 คืน (วันที่ห้า)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 5 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **อิทธิบาทธรรม** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - เมื่อเกิดทุกข์ จะพึ่งพระธรรม และมีทางออกอย่างไร	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 7 วัน 6 คืน (วันที่หก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 6 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อริยวัฑฒิ 5) - ธรรมปฏิบัติ	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (อปริหานิยธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7) ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง (โลกธรรม 8)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ** - **ธรรมบรรยาย** - อดทนอดกลั้นต่อบายมุข ใช้สติควบคุมอย่างไร	0.45 0.30 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน - ฟังธรรมบรรยาย	

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 7 วัน 6 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้าย ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5 และอบายมุข 6) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
12.30-14.30	- **พิธีปิด** - ขอขมาพระวิทยากร และครูบาอาจารย์ - เจ้าอาวาส/ผู้แทน กล่าวให้โอวาท - ลาศีล 8 และรับศีล 5 - พิธีมอบวุฒิบัตร - คณาจารย์และ นักศึกษาส่งแบบประเมิน	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม..... ลงนาม.....

(.....) (.....)

อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 29 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 39 ชั่วโมง 30 นาที

หมวดที่ 4 ตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs)

ตัวชี้วัดในการอบรมแต่ละครั้ง

1. แนวทาง: ตัวชี้วัดเนื้อหาการอบรม/สอนธรรม และการปฏิบัติธรรม (ให้ระบุหัวข้อที่บรรยายและกิจกรรมที่จัดขึ้นแต่ละครั้งเป็นตัวชี้วัดว่าสิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้รับการยอมรับในระดับความพึงพอใจเพียงไร)

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
1. พิธีเปิดและปิดการฝึกอบรม 1.1 พิธีการมอบตัวผู้เข้ารับการอบรม 1.2 วัตถุประสงค์ของการมาเข้ารับการอบรม 1.3 การปฏิบัติตนในขณะเข้ารับการอบรม	1. นักศึกษารู้สึกถึงความพร้อมที่จะเข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรมต่อไป 2. นักศึกษารับรู้ถึงคุณค่าของการมาอบรมและจะพยายามทำตนให้ดีตลอดการอบรม 3. นักศึกษารู้จักปรับตัวในขณะเข้ารับการอบรม
2. ความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 2.1 ประวัติศาสตร์ชาติไทย 2.2 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย 2.3 ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์	1. นักเรียน/นักศึกษา ตระหนักและเห็นคุณค่าและความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ 2. นักเรียน/นักศึกษาเกิดความรักชาติ รักพระศาสนา และดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ 3. นักเรียน/นักศึกษา เกิดความฮึกเหิม และรักความเป็นไทย และพร้อมจะปกป้องวัฒนธรรมตนเอง และรู้เท่าทันของการรุกราน ของวัฒนธรรมต่างชาติ 4. นักศึกษาตระหนักถึงความสูญเสียวัฒนธรรมตนเองไป ตกเป็นทาสทางวัฒนธรรม ทำให้ตนเองเสื่อมจากศีลธรรมและคุณธรรม 5. อื่นๆ .....
3. การปฏิบัติธรรม (รับศีล-ฟังธรรม-เจริญภาวนา) และทำวัตรเช้า-เย็น 3.1 อานิสงส์การทำวัตร 3.2 วิธีเจริญภาวนาธรรมเบื้องต้นและเบื้องกลาง 3.3 ประโยชน์ของการเจริญภาวนาในการศึกษาเล่าเรียนและส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต 3.4 ประโยชน์ของการศึกษาและปฏิบัติธรรม ในการเห็นคุณของพระรัตนตรัย การนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.5 ประโยชน์ของการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ในการเห็นคุณของพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และของประเทศชาติ	**ตัวอย่างการเจริญภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ถึงธรรมกาย** 1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 2. นักเรียน/นักศึกษา สามารถทำใจให้สงบในเบื้องต้น 3. นักเรียน/นักศึกษา ประคอง/รักษาอารมณ์จนใจเป็นสมาธิแน่วแน่มั่นคง 4. นักเรียน/นักศึกษาสามารถปฏิบัติภาวนา เข้าถึงและรู้-เห็น กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก ในระดับโลกิยธรรม ถึงธรรมกาย คือธรรมเป็นที่รวมคุณธรรมของพระอริยบุคคล ตั้งแต่ระดับโคตรภูบุคคลขึ้นไปได้ 5. นักเรียน/นักศึกษา เจริญภาวนาสมาธิและปัญญา ให้เห็นแจ้ง และรู้แจ้งในสภาวธรรมและอริยสัจจธรรม, รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี และรู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิต ตามที่เป็นจริง

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
	6. นักศึกษา/นักศึกษาเข้าใจวิธีการปฏิบัติเพื่อรักษาผลการปฏิบัติธรรม
4. ธรรมบรรยายเรื่อง เหตุใดต้องมาศึกษาสัมมาปฏิบัติ เพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม จริยธรรม <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 4.1 วัตถุประสงค์ของการเข้าอบรมสัมมาปฏิบัติ 4.2 การนำหลักสัมมาปฏิบัติมาใช้ในการชีวิต	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมาอบรมฯ 2. อื่นๆ .....
5. ธรรมบรรยายเรื่อง คุณค่าของความเป็นคน คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการรักษาศีล รักษาธรรม <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 5.1 ความสำนึกถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ 5.2 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและโอวาท 3 5.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามหลักธรรม	1. นักเรียน/นักศึกษา ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ 2. นักเรียน/นักศึกษา ตระหนักและเห็นความสำคัญและคุณค่าของการเกิดมาพบพระศาสนา และได้เข้าในสถานที่สัมมาปฏิบัติ 3. นักเรียน/นักศึกษา ตระหนักและเห็นคุณค่าของการรักษาศีล รักษาธรรม
6. ธรรมบรรยายเรื่อง คุณค่าของพระศาสนา <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 6.1 ความบังเกิดขึ้นมีของพระพุทธเจ้ามีได้ด้วยยาก 6.2 อาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า 6.3 พระพุทธศาสนา ไม่ใช่ปรัชญา แต่เป็นการศึกษาสัมมาปฏิบัติตามทางวิทยาศาสตร์ฯ	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าว่า มีได้ยากมาก 2. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจอาการตรัสรู้และสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้ว 3. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจดีว่าพุทธศาสนาไม่ใช่ปรัชญา แต่เป็นการศึกษาสัมมาปฏิบัติตามทางวิทยาศาสตร์ พิสูจน์ได้ด้วยตนเอง 4. อื่นๆ .....
7. กิจกรรมแบ่งกลุ่มย่อย <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 7.1 ความหมายและความสำคัญของศีล 7.2 ความหมายและความสำคัญของสมาธิ 7.3 ความหมายและความสำคัญของปัญญา	1. นักเรียน/นักศึกษา ได้ผ่อนคลายจากธรรมบรรยาย 2. นักเรียน/นักศึกษา ได้แลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน 3. นักเรียน/นักศึกษา ได้ถามปัญหากับพระวิทยากรเพื่อความเข้าใจ และมั่นใจมากยิ่งขึ้น 4. อื่นๆ .....
8. ธรรมบรรยายเรื่อง คุณธรรมนำสู่ความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) สำหรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 8.1 ความหมายของอิทธิบาท 4 8.2 การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในชีวิตประจำวัน 8.3 บุคคลที่ประสบความสำเร็จเพราะใช้อิทธิบาท 4	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจความหมายของธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ 2. นักเรียน/นักศึกษา สามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันได้ 3. อื่นๆ .....

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
9. ธรรมบรรยายเรื่อง ข้อปฏิบัตินำให้เกิดสุขในปัจจุบัน <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 9.1 ความหมายของธรรมที่ให้เกิดสุขในปัจจุบัน 9.2 การประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน 9.3 บุคคลที่ประสบความสำเร็จเพราะใช้หลักธรรมนี้	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจธรรมที่ทำให้เกิดความสุขในปัจจุบัน 2. นักเรียน/นักศึกษา สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันได้ 3. อื่นๆ .....
10. การแบ่งกลุ่มย่อยนั่งปฏิบัติธรรม <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 10.1 แนะนำวิธีการปฏิบัติสมาธิเบื้องต้น 10.2 ตอบปัญหาของการปฏิบัติธรรม 10.3 การนำสมาธิไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต	1. นักเรียน/นักศึกษา ได้พบกับพระวิทยากร/วิทยากรประจำกลุ่มเพื่อสอนการนั่งสมาธิ อย่างใกล้ชิด 2. นักเรียน/นักศึกษา สามารถถามปัญหาการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นกันเอง 3. นักเรียน/นักศึกษาได้เห็นแบบอย่างจากพระวิทยากร/วิทยากร ที่ปฏิบัติได้ดี และเกิดการเลียนแบบต่อไป 4. อื่นๆ .....
11. ธรรมบรรยายเรื่อง หลักธรรมเพื่อการครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน ให้ถึงความสำเร็จและความเจริญในชีวิต <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 11.1 ความสำคัญของการตั้งตนไว้ในทางที่ถูกต้อง 11.2 ความหมายและความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 11.3 ความหมายและความสำคัญของฆราวาสธรรม	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรม การครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน ให้ถึงความสำเร็จในชีวิต 2. นักเรียน/นักศึกษาสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์กับการดำเนินชีวิต ในชีวิตประจำวันได้ 3. อื่นๆ .....
12. ธรรมบรรยายเรื่อง อบายมุขคือปากทางแห่งความเสื่อม เสื่อมทรัพย์ เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต เสื่อมเสียอนาคต เกียรติยศ ชื่อเสียง และบางกรณีอาจเสื่อมเสียถึงชีวิตเลือดเนื้อได้ <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 12.1 เสื่อมทรัพย์ 12.2 เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต 12.3 เสื่อมเสียอนาคต เกียรติยศ ชื่อเสียง 12.4 เสื่อมเสียถึงชีวิตเลือดเนื้อ	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจอะไรคืออบายมุข 2. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและตระหนักถึงความเสื่อมจากอบายมุข ที่ต้องเสื่อมทรัพย์ เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต เสื่อมเสียอนาคต เกียรติยศ ชื่อเสียง และบางกรณีอาจเสื่อมเสียถึงชีวิตเลือดเนื้อได้ 3. นักเรียน/นักศึกษาสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์กับการดำเนินชีวิต ในชีวิตประจำวันได้ 4. นักเรียน/นักศึกษาสามารถยืนหยัดด้วยกำลังใจตนเอง และรู้แนวทางที่จะไม่ทำตนให้ตกไปในอบายมุข และเมื่อพลาดพลั้งไป สามารถหาหนทางออกมาได้
13. ธรรมบรรยายเรื่อง บุคคลหาได้ยากสองจำพวกคือ บุพการีบุคคล และกตัญญูบุคคล <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 13.1 ความหมายและความสำคัญของบุพการี 13.2 ความหมายและความสำคัญของกตัญญู 13.3 ตัวอย่างบุคคลที่กตัญญูกตเวที	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของบุพการี และผู้มีพระคุณ 2. นักเรียน/นักศึกษาเข้าใจหลักธรรมเรื่องความกตัญญูและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน 3. อื่นๆ .....

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
14. ธรรมบรรยายเรื่อง ข้อปฏิบัตินำให้เกิดสุขในกาลข้างหน้า <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 14.1 ความหมายของคุณธรรมนำให้เกิดสุขในกาลข้างหน้า 14.2 การประยุกต์ใช้หลักธรรมข้อนี้ในชีวิตประจำวัน 14.3 ตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการนำหลักธรรมข้อนี้มาใช้ในการดำเนินชีวิต	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของบุพการี และผู้มีพระคุณ 2. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจหลักธรรมเรื่องความกตัญญู และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน 3. อื่นๆ .....
15. เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 15.1 ความหมายของสติสัมปชัญญะ 15.2 การเจริญสติสัมปชัญญะในชีวิตประจำวัน 15.3 ตัวอย่างบุคคลที่เจริญสติสัมปชัญญะได้ผลดี	1. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของตนเอง ว่าดีหรือไม่ดีอย่าไร 2. นักเรียน/นักศึกษา เข้าใจหลักธรรมเรื่องการครองสติและปัญญา และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน 3. นักเรียน/นักศึกษา สามารถยับยั้งชั่งใจตนเองและประคับประคองไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง 4. อื่นๆ .....

หมวดที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินข้อ 1 ถึง ข้อ 4 เป็นการประเมินภาพรวมของหลักสูตร

1. การประเมินประสิทธิผลของการสอน

1.1 การประเมินกลยุทธ์การสอน

ทำการประเมินกลยุทธ์การสอนว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจและมีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

1.2 การประเมินทักษะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรในการใช้แผนกลยุทธ์การสอน

ทำการประเมินทักษะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร ในการใช้แผนกลยุทธ์การสอน ว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

2. การประเมินหลักสูตรในภาพรวม (ทำทุกครั้งก่อนและหลังการอบรม)

อธิบายกระบวนการที่จะใช้เพื่อจะได้ข้อมูลต่างๆย้อนกลับในการประเมินคุณภาพของหลักสูตรในภาพรวมและการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากกลุ่มบุคคล ดังนี้

1) ผู้เข้ารับการอบรมและบัณฑิต
2) ผู้ทรงคุณวุฒิ และ/หรือผู้ประเมินภายนอก
3) ผู้ใช้บัณฑิตและ/หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

3. การประเมินผลการดำเนินงานตามรายละเอียดหลักสูตร (ทำทุกครั้งก่อนและหลังการอบรม)

ให้ประเมินตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการประเมินอย่างน้อย 3 ถึง 5 คน ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาร่วมรับการอบรม 2 ถึง 3 คน และกรรมการประเมินจากภายในวัดที่จัดกิจกรรม 1 ถึง 2 คน (ควรเป็นกรรมการประเมินที่อยู่คนละคณะทำงาน)

4. การทบทวนผลการประเมินและวางแผนปรับปรุง

อธิบายกระบวนการทบทวนผลการประเมินที่ได้จากอาจารย์และผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งกระบวนการในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรและแผนกลยุทธ์

การประเมินข้อ 5 ถึง ข้อ 9 เป็นการประเมินภาพรวมของการอบรมแต่ละครั้ง

5. การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยผู้เข้ารับการอบรม

ทำการประเมินประสิทธิภาพของรายวิชาว่า โดยภาพรวมแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

6. การประเมินการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร

ทำการประเมินการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร จากผู้เข้ารับการอบรมการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

7. การปรับปรุงการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร

ให้ระบุแนวทางการปรับปรุงการสอนของพระวิทยากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพภายหลังจากทราบผลการประเมิน

8. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายหัวข้อ/เนื้อหาการสอน

ให้ระบุแนวทางการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิภาพของรายหัวข้อ /เนื้อหาการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพภายหลังจากทราบผลการประเมิน.

9. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรมภายหลังการอบรม

ให้ระบุแนวทางการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรม ภายหลังการดำเนินการอบรมไปแล้วเป็นระยะเวลา 6 เดือน และ 1 ปี ว่า มีทายาทธรรม หรือผู้นำทางธรรม เกิดขึ้นในโรงเรียน หรือชุมชนโดยรอบ หรือแหล่งที่จัดกิจกรรมนั้นๆ หรือแหล่งผู้มาอบรมฯ อาศัยอยู่ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

หมวดที่ 6 การพัฒนาพระวิทยากรและบุคลากร

1. การเตรียมการสำหรับอาจารย์ใหม่

อธิบายกระบวนการที่ใช้สำหรับการปฐมนิเทศ และ/หรือการแนะนำพระวิทยากรใหม่และบุคลากร เพื่อให้มั่นใจได้ว่าพระวิทยากรใหม่เข้าใจถึงหลักสูตรและบทบาทของรายวิชาต่างๆ ที่สอนในหลักสูตรและรายวิชาที่ตนรับผิดชอบสอน

2. การพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่พระวิทยากร/คณาจารย์

อธิบายถึงสิ่งที่จะดำเนินการเพื่อช่วยให้พระวิทยากรได้พัฒนา

2.1 การจัดการอบรมฯ การพัฒนาทักษะการสอนให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร การวัดและการประเมินผล

ให้ระบุแนวทางการพัฒนาทักษะ โดยการจัดการอบรมเพิ่มพูนทักษะการสอนให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร รวมทั้งการวัดและการประเมินผล อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2.2 การพัฒนาวิชาการและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ

ให้ระบุแนวทางการพัฒนาทักษะทางวิชาการและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร อย่างต่อเนื่องในแต่ละ 6 เดือน และ 1 ปี

หมวดที่ 7 ปัญหาและผลกระทบต่อการดำเนินการ

1. ประเด็นทรัพยากรประกอบการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก

ปัญหาในการใช้แหล่งทรัพยากร ประกอบการเรียนการสอน (ถ้ามี)	ผลกระทบ
1. ให้ระบุปัญหาการใช้แหล่งทรัพยากรและสื่อเครื่องมือต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน	1. ให้ระบุผลกระทบเมื่อประสบปัญหา
2.	
3.	

2. ประเด็นด้านการบริหารและองค์กร

ปัญหาด้านการบริหารและองค์กร (ถ้ามี)	ผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม
1. ให้ระบุปัญหาด้านการบริหารและการจัดการองค์กร	1. ให้ระบุผลกระทบเมื่อประสบปัญหา
2.	
3.	

หมวดที่ 8 แผนการปรับปรุง

1. ความก้าวหน้าของการปรับปรุงการเรียนการสอน ตามที่เสนอในรายงาน/รายวิชาครั้งที่ผ่านมา

แผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการ
1. ให้ระบุแผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา	1. ให้ระบุผลการดำเนินการตามแผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา
2.	
3.	

2. การดำเนินการอื่นๆ ในการปรับปรุงรายวิชา

ให้ระบุการดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรายวิชาที่สอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. ข้อเสนอแผนการปรับปรุงสำหรับการอบรม /ปีการอบรมต่อไป

ข้อเสนอ	กำหนดเวลาที่แล้วเสร็จ	ผู้รับผิดชอบ
1. ให้ระบุข้อเสนอแนะ	ให้ระบุกำหนดเวลาที่แล้วเสร็จ	ให้ระบุผู้รับผิดชอบ
2.		
3.		
4.		

4. ข้อเสนอแนะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้รับผิดชอบรายวิชา ต่อประธาน/คณะกรรมการดำเนินการอบรม หรือผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ให้ระบุข้อเสนอแนะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้รับผิดชอบรายวิชา ต่อประธาน/คณะกรรมการดำเนินการอบรม หรือผู้รับผิดชอบหลักสูตร

หมวดที่ 9 รายงานการเงิน

แนวทาง: ให้รายงานการใช้เงินงบประมาณตามหมวดดังต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน
หมวดรายรับ	
1. จากการบอกบุญ	
2. งบประมาณของวัด/หน่วยงาน	
3. อื่นๆ	
หมวดรายจ่าย	
1. ค่าสาธารณูปโภค (น้ำ/ไฟ)	
2. ป้ายสื่อโฆษณา (ตามที่จ่ายจริง)	
3. ค่าอาหาร (ตามที่จ่ายจริง)	
4. ค่าวิทยากร (ตามที่จ่ายจริง ตามระเบียบส่วนกลาง)	
5. ค่าวัสดุอุปกรณ์/สื่อการสอน (ตามที่จ่ายจริง)	
6. เบี้ยประชุม	
7. ค่าน้ำมัน/ค่าเดินทาง (ตามที่จ่ายจริง)	
8. ค่าซ่อมบำรุงสื่อการสอน (เมื่อใช้เกิน 5 ปีขึ้นไป)	
9. อื่นๆ (ตามสมควรแก่งาน)	
ดุลงบประมาณ	
1. รวมรายรับ	
2. รวมรายจ่าย	
3. คิดเฉลี่ยต่อคนที่เข้ารับการอบรม	
4. เกิน/ไม่เกิน (งบประมาณ/ตัวคน ตามระเบียบส่วนกลาง)	

ลงนาม .....

(.....)

ประธานจัดกิจกรรม/ผู้รับชอบโครงการ

<u>ภาคผนวก 1</u>

แนวทาง: **ระบุตารางกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงการอบรม ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสิ้นสุดการอบรม**

<u>ภาคผนวก 2</u>

แนวทาง: **รายงาน ภาพกิจกรรม บอกภาพที่ พร้อมบรรยายกิจกรรม**

<u>ภาพที่ 1</u> กิจกรรม.....

<u>ภาพที่ 2</u> กิจกรรม.....

<u>ภาพที่ 3</u> กิจกรรม.....

[ค] หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม
ระดับบุคคลทั่วไป

ฉบับเชิงปฏิบัติการ

ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง
แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

สารบัญ

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับบุคคลทั่วไป

เนื้อหา	หน้า
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1
หมวดที่ 2 รายละเอียดหลักสูตร	3
หมวดที่ 3 แผนการสอน/การจัดกิจกรรม	4
หมวดที่ 4 ตัวชี้วัด	22
หมวดที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน	25
หมวดที่ 6 การพัฒนาพระวิทยากรและบุคลากร	27
หมวดที่ 7 ปัญหาและผลกระทบต่อการดำเนินการ	28
หมวดที่ 8 แผนการปรับปรุง	29
หมวดที่ 9 รายงานการเงิน	30
ภาคผนวก	31

หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม ระดับบุคคลทั่วไป
ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ประจำศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ฉบับเชิงปฏิบัติการ

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. **ชื่อหลักสูตร** หลักสูตรอบรมปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. **หน่วยงานที่รับผิดชอบ**
   วัด/สถาบัน.....ที่อยู่.....
   .....

3. **วัตถุประสงค์ของหลักสูตร**
   3.1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้ารับการอบรม ให้มีความเห็นที่ถูกต้องต่อสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์
   3.2 เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและตระหนักรักในสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ แก่ผู้เข้ารับการอบรม
   3.3 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของ “ความสามัคคี” ที่จะเป็นเกราะป้องกันภัยที่จะพึงเกิดขึ้นกับสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์
   3.4 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ตามอุดมคติที่ว่า “อยู่เย็นด้วยศีล เป็นสุขด้วยธรรม”

4. **คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม**
   4.1 บุคคลทั่วไป อายุ 18 ปีขึ้นไป/ไม่จำกัดอายุ
   4.2 เป็นผู้มีสุขภาพใจและสุขภาพกาย ที่ปรกติ แข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมสำหรับการอบรม

5. **ระยะเวลาการอบรม**
   5.1 ระยะสั้น จำนวน 3 วัน 2 คืน
   5.2 ระยะปานกลาง 1 จำนวน 5 วัน 4 คืน
   5.3 ระยะปานกลาง 2 จำนวน 7 วัน 6 คืน
   5.4 ระยะยาว จำนวน 15 วัน 14 คืน

6. **คณาจารย์ผู้สอน**
   รายนามคณาจารย์ผู้สอน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	คุณวุฒิ	วิชาที่สอน
1			
2			
3			
4			
5			

7. สถานที่และอุปกรณ์

อาคาร ..... ชั้นที่ .....ห้องที่ .....

8. งบประมาณ

ใช้งบประมาณในโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ จำนวน 90 บาทต่อคนต่อวัน

9. หลักสูตรและโครงสร้างหลักสูตร

ผู้เข้ารับการอบรมต้องมาปฏิบัติธรรมที่วัดหรือสถาบันที่จัดการอบรมขึ้น ตามจำนวนวันที่ระบุไว้ในข้อที่ 5 จนครบหลักสูตร โดยแยกการศึกษาอบรมดังนี้

9.1 การศึกษาธรรมบรรยาย (จากวิทยากร) เพื่อส่งเสริม/พัฒนา ศักยภาพ/คุณภาพชีวิตและจิตสำนึก

ระยะเวลาของการอบรม		**จำนวนชั่วโมง**
9.1.1 ระยะสั้น	3 วัน 2 คืน	ไม่น้อยกว่า 12
9.1.2 ระยะปานกลาง 1	5 วัน 4 คืน	ไม่น้อยกว่า 19
9.1.3 ระยะปานกลาง 2	7 วัน 6 คืน	ไม่น้อยกว่า 29:30
9.1.4 ระยะยาว	15 วัน 14 คืน	ไม่น้อยกว่า 57:30

9.2 การปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริม/พัฒนา ศักยภาพ/คุณภาพชีวิตและจิตสำนึก

ระยะเวลาของการอบรม		**จำนวนชั่วโมง**
9.2.1 ระยะสั้น	3 วัน 2 คืน	ไม่น้อยกว่า 12
9.2.2 ระยะปานกลาง 1	5 วัน 4 คืน	ไม่น้อยกว่า 23
9.2.3 ระยะปานกลาง 2	7 วัน 6 คืน	ไม่น้อยกว่า 39:30
9.2.4 ระยะยาว	15 วัน 14 คืน	ไม่น้อยกว่า 83:30

9.3 ศึกษาหรือจัดทำรายงาน จากเอกสาร ตำรา วีดีทัศน์ และ/หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่นผู้รู้ต่างๆ ห้องสมุด อินเตอร์เน็ต และอื่นๆ

หมวดที่ 2 รายละเอียดหลักสูตร

1. หลักสูตรภาคบรรยาย

1.1 การปรับทัศนคติ เตรียมความพร้อม
1.2 ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์
1.3 ประวัติศาสตร์ชาติไทย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย
1.4 จิตสำนึกความเป็นไทย ศิลปะ เอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย
1.5 คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญทาน ศีล ภาวนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์
1.6 พระคุณ 3 : บิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย
1.7 ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี
1.8 หิริโอตตัปปะ กตัญญูกตเวที
1.9 หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน
1.10 ฆราวาสธรรม 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4
1.11 สติปัฏฐาน 4 เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง
1.12 ธรรมที่ควรเจริญ (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อริยวัฑฒิ 5 อปริหานิยธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7) ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง (โลกธรรม 8)
1.13 ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร
1.14 มงคล 38 ประการ (เลือกหัวข้อบรรยายตามความเหมาะสม)
1.15 มิจฉาวาณิชชา 5
1.16 อบายมุข หนทางแห่งความเสื่อมทั้งมวล และหนทางออกจากอบายมุข

2. หลักสูตรการปฏิบัติ

2.1 หลักปฏิบัติภาวนา (สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน) ตามแนวสติปัฏฐาน 4
2.2 ความหมายของภาวนา และการฝึกภาวนา (เน้นสติสัมปชัญญะ)
2.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา
2.4 การสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น
2.5 การเจริญภาวนารวมกัน
2.6 การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น
2.7 การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า

หมวดที่ 3 แผนการสอน/การจัดกิจกรรม

1. แผนการจัดกิจกรรม/บรรยาย

แนวทาง: ระบุหัวข้อ/รายละเอียดที่บรรยาย/สอน (จากหมวดที่ 2) วันเดือนปีที่สอน จำนวนชั่วโมงการสอน ซึ่งต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับเวลาของการอบรมตามหมวด 1 หัวข้อที่ 5 9.1 และ 9.2 กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อที่ใช้ รวมทั้งพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้สอน ในแต่ละหัวข้อ/รายละเอียดของรายวิชา

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
ความเหมาะสมตาม หมวด 1 หัวข้อที่ 5 และ 9.1	**1. ปรับทัศนคติ เตรียมความพร้อม** **2. ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์** (รายละเอียดตามเหตุการณ์ปัจจุบันและตามหมวด 2 ข้อ 1.3-1.5 เช่น สถานการณ์ของสถาบันทั้งสาม พุทธประวัติ ประวัติศาสตร์ชาติไทย จิตสำนึกความเป็นไทย คุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย เป็นต้น)	ความเหมาะสมตาม หมวด 1 หัวข้อที่ 5 และ 9.1	ระบุวิธีการสอนและสื่อการสอน อาทิ - บรรยาย - แบบสอบถาม - แบ่งกลุ่มทำรายงาน - ประกอบวีดีทัศน์ - บุคคลตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
	3. คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญ ทาน ศีล ภาวนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ **4. ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** **5. หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** **6. ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (รายละเอียดตามหมวด 2 ข้อ 1.6-1.16)		ระบุวิธีการสอนและสื่อการสอน อาทิ - บรรยาย - แบบสอบถาม - แบ่งกลุ่มทำรายงาน - ประกอบวีดีทัศน์ - บุคคลตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

2. แผนการจัดกิจกรรม/ปฏิบัติ

แนวทาง: วิธี (แนวทาง) การปฏิบัติและสื่อที่ใช้ อาจจะกระทำต่อเนื่องกับการบรรยาย เช่น ปฏิบัติครึ่งหรือหนึ่งชั่วโมง หลังจากการบรรยายครึ่งหรือหนึ่งชั่วโมง หรือแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดก็ได้ ตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมและระยะเวลาของการอบรม

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
ความเหมาะสมตาม หมวด 1 หัวข้อที่ 5 และ 9.2	**1. หลักปฏิบัติภาวนา (สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน) ตามแนวสติปัฏฐาน 4** - ความหมายของภาวนา และการฝึกภาวนา (เน้นสติสัมปชัญญะ) - ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา **2. การสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น** **3. การเจริญภาวนารวมกัน** **4. การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น** **5. การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า**	ความเหมาะสมตาม หมวด 1 หัวข้อที่ 5 และ 9.2	ระบุวิธีการสอนและสื่อการสอน อาทิ - บรรยายนำปฏิบัติ - นำทำวัตร - แบ่งกลุ่มปฏิบัติ - ประกอบวีดีทัศน์ - สื่อทางเสียง - แบบสอบถาม - บุคคลตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

ลงนาม.....
(.....)
อาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

3. แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะสั้น 3 วัน 2 คืน (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรกของการอบรม 08.00-11.00	- **เตรียมความพร้อม** - **พิธีเปิด** - **ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (หลักปฏิบัติภาวนา สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4)	0.30 0.30 2.00 1.00	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญ ทาน ศีล ภาวนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะสั้น 3 วัน 2 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐาน อันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ กตัญญู-กตเวที) - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนาและการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (ฆราวาสธรรม 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00- 18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30- 21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะสั้น 3 วัน 2 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้ายของการอบรม 05.00- 06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30- 11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5 และอบายมุข 6) - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
12.30- 14.30	- **พิธีปิด**	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 12 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 12 ชั่วโมง

4. แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 1 5 วัน 4 คืน (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรก ของการอบรม 08.00-11.00	- **เตรียมความพร้อม** - **พิธีเปิด** - **ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (หลักปฏิบัติภาวนา สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4)	0.30 0.30 2.00 1.00	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะและรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ประวัติศาสตร์ชาติไทย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 1 5 วัน 4 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **จิตสำนึกความเป็นไทย ศิลปะเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนาและการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญทาน-ศีล-ภาวนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 1 5 วัน 4 คืน (วันที่สาม)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 3 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **พระคุณ 3** (คุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย) - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ กตัญญูกตเวที)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 1 5 วัน 4 คืน (วันที่สี่)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 4 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (ฆราวาสธรรม 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (ทิฏฐธัมมิกัตถ-ประโยชน์ 4 อริยวัฑฒิ 5 อปริหานิย-ธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7) ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง (โลกธรรม 8)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 1 5 วัน 4 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้าย ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5 และอบายมุข 6) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
12.30-14.30	- **พิธีปิด**	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 19 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 23 ชั่วโมง

5. แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรก ของการอบรม 08.00-11.00	- **เตรียมความพร้อม** - **พิธีเปิด** - **ความสำคัญของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (หลักปฏิบัติภาวนา สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4)	0.30 0.30 2.00 1.00	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ประวัติศาสตร์ชาติไทย และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **จิตสำนึกความเป็นไทย ศิลปะเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนาและการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญ ทาน ศีล ภาวนา**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันที่สาม)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 3 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **คุณค่าของความเป็นมนุษย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **พระคุณ 3** (คุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันที่สี่)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 4 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (กตัญญูกตเวที)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันที่ห้า)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 5 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงานและครองเรือน** (ฆราวาสธรรม 4 และอิทธิบาท 4) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันที่หก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 6 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (ทิฏฐธัมมิกัตถ-ประโยชน์ 4 อริยวัฑฒิ 5) - ธรรมปฏิบัติ	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (อปริหานิยธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7) ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง (โลกธรรม 8)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะปานกลาง 2 7 วัน 6 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้าย ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5 และอบายมุข 6) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
12.30-14.30	- **พิธีปิด**	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 29 ชั่วโมง 30 นาที ภาคปฏิบัติ 39 ชั่วโมง 30 นาที

6. แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันแรก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรมก/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันแรก ของการอบรม 08.00-11.00	- **เตรียมความพร้อม** - **พิธีเปิด** - **ความสำคัญของสถาบันชาติ** - **ธรรมปฏิบัติ** (หลักปฏิบัติภาวนา สมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4)	0.30 0.30 2.00 1.00	- ลงทะเบียน ตอบแบบสอบถาม - แสดงตนเป็นพุทธมามกะและรับศีล - ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ความสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนา**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 2 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความหมายของภาวนาและการฝึกภาวนา - เน้นสติสัมปชัญญะ)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ประวัติศาสตร์ชาติไทย**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สาม)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 3 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **วัฒนธรรมอันดีงามไทย** - **ธรรมปฏิบัติ** (ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารจิตด้วยการปฏิบัติภาวนา)	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ศิลปะและเอกลักษณ์ของไทยที่เราควรภาคภูมิใจ**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สี่)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 4 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **จิตสำนึกความเป็นไทย** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่ห้า)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 5 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **คุณค่าของพระพุทธศาสนา** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของการบำเพ็ญทาน**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่หก)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 6 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **คุณค่าของการรักษา ศีล** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **คุณค่าของการเจริญภาวนา**	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่เจ็ด)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 7 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **คุณค่าของความเป็นมนุษย์** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **พระคุณ 3** (คุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และพระรัตนตรัย)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่แปด)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 8 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (หิริโอตตัปปะ) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี** (กตัญญูกตเวที)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่เก้า)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 9 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงานและครองเรือน** (ฆราวาสธรรม 4) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (อิทธิบาท 4)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สิบ)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 10 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (สังคหวัตถุ 4) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน** (พรหมวิหาร 4)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สิบเอ็ด)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 11 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (สติปัฏฐาน 4) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สิบสอง)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 12 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (อริยวัฑฒิ 5) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (อปริหานิยธรรม 7)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สิบสาม)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 13 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ธรรมที่ควรเจริญ** (สัปปุริสธรรม 7) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ธรรมที่ควรรู้ตามที่เป็นจริง** (โลกธรรม 8)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - การแบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันที่สิบสี่)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันที่ 14 ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (มิจฉาวาณิชชา 5) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
14.00-16.00	- **ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ** (อบายมุข 6)	2.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
17.00-18.00	- **ธรรมปฏิบัติ**	1.00	- แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาเบื้องต้น - แบ่งกลุ่มเจริญภาวนาตามระดับความก้าวหน้า	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
19.30-21.30	- **ทำวัตรเย็น** - **ธรรมปฏิบัติ**	1.00 1.00	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	

แผนการจัดกิจกรรม สำหรับการอบรมระยะยาว 15 วัน 14 คืน (วันสุดท้าย)

วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ/รายละเอียด	ชั่วโมง	กิจกรรม/สื่อที่ใช้	ผู้สอน
วันสุดท้าย ของการอบรม 05.00-06.30	- **ทำวัตรเช้า** - **ธรรมปฏิบัติ**	0.45 0.45	- สวดมนต์ - เจริญภาวนารวมกัน	
08.30-11.00	- **เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร** (มงคล 38 ประการ) - **ธรรมปฏิบัติ**	1.30 1.00	- ธรรมบรรยาย - ฉายวีดีทัศน์ - ยกตัวอย่าง - เจริญภาวนารวมกัน	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย
12.30-14.30	- **พิธีปิด**	2.00	- ลาศีล รับโอวาท รับวุฒิบัตร - ตอบแบบสอบถาม	ระบุอาจารย์ผู้สอน/บรรยาย

หมายเหตุ พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 11.00 น. พักดื่มน้ำปานะ เวลา 16.00 น.
รวมเวลา ภาคบรรยาย 57 ชั่วโมง 30 นาที ภาคปฏิบัติ 83 ชั่วโมง 30 นาที
เนื้อหากิจกรรม อิงตามตารางกิจกรรมในภาคผนวก

หมวดที่ 4 ตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs)

ตัวชี้วัดในการอบรมแต่ละครั้ง

1. *แนวทาง:* ตัวชี้วัดเนื้อหาการอบรม/สอนธรรม และการปฏิบัติธรรม (ให้ระบุหัวข้อที่บรรยายและกิจกรรมที่จัดขึ้นแต่ละครั้งเป็นตัวชี้วัดว่าสิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้รับการยอมรับในระดับความพึงพอใจเพียงไร)

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
1. ปรับทัศนคติ เตรียมความพร้อม 1.1 พิธีเปิดและปิดการฝึกอบรม 1.2 พิธีการมอบตัวผู้เข้ารับการอบรม 1.3 วัตถุประสงค์ของการมาเข้ารับการอบรม 1.4 การปฏิบัติตนในขณะเข้ารับการอบรม	1. ระดับความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรมที่เปลี่ยนแปลงไป (ก่อน-หลังการอบรม) 2. พัฒนาการของผู้เข้ารับการอบรม ที่ใส่ใจและสนใจในการร่วมกิจกรรมตามตารางที่กำหนด 3. การปรับตัวของผู้เข้ารับการอบรม ระหว่างเข้ารับการอบรมหรือภายหลังการอบรม
2. ความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 2.1 คุณของสถาบันทั้งสาม 2.2 ประวัติศาสตร์ชาติไทยและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย 2.3 จิตสำนึกความเป็นไทย ศิลปะ เอกลักษณ์และวัฒนธรรม	1. ผู้เข้ารับการอบรม ตระหนักและเห็นคุณค่าและความสำคัญของสถาบันชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ 2. ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรักชาติ รักพระศาสนา และดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ 3. ผู้เข้ารับการอบรม เกิดความฮึกเหิม รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย พร้อมจะปกป้องรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่ดีของไทย 4. ผู้เข้ารับการอบรมรู้เท่าทันของการรุกรานทางวัฒนธรรม และตระหนักถึงความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น ปัญหา ความเสื่อมจากศีลธรรมและคุณธรรม พร้อมช่วยกัน ป้องกันแก้ไข
3. คุณค่าของพระศาสนา คุณค่าของการเจริญทาน-ศีล-ภาวนา คุณค่าของความเป็นมนุษย์ <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 3.1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนา 3.2 ผลของการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา 3.3 คุณค่าของความเป็นมนุษย์	1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจทางเสื่อมและทางเจริญของดำรงชีวิต 2. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจคุณ/โทษ ของการมี/ไม่มีทาน-ศีล-ภาวนา 3. ผู้เข้ารับการอบรม ตระหนักและเห็นคุณค่าของการได้เกิดเป็นมนุษย์ สามารถเลือกผลที่จะได้รับจากการคิด พูด ทำ ของตนเอง
4. พระคุณสาม <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 4.1 คุณของบิดามารดา 4.2 คุณของครูบาอาจารย์ 4.3 คุณของพระรัตนตรัย	1. ผู้เข้ารับการอบรม รู้สำนึกได้ดีถึงพระคุณของบิดามารดา 2. ผู้เข้ารับการอบรม รู้สำนึกได้ดีถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ 3. ผู้เข้ารับการอบรม รู้สำนึกได้ดีถึงพระคุณของพระรัตนตรัย

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
5. ธรรมขั้นพื้นฐานอันเป็นสัญลักษณ์ของคนดี <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 5.1 หิริโอตตัปปะ 5.2 กตัญญูกตเวที	1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจและตระหนักดีมากขึ้น ในการมีความละอาย มีความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำเรื่องไม่ดี 2. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจและตระหนักดีมากขึ้น ถึงเรื่องการสำนึกและการทดแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ 3. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจและตระหนักดีมากยิ่งขึ้น ว่าคนดีต้องทำอย่างไร
6. หลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน และครองเรือน <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 6.1 ฆราวาสธรรม 4 6.2 อิทธิบาท 4 6.3 สังคหวัตถุ 4 6.4 พรหมวิหาร 4	1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจความหมายและผลของธรรมของฆราวาส ที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิตจริง 2. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจความหมายและผลของธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งใช้ได้ในชีวิตจริง 3. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจความหมายและผลของธรรมที่ใช้ผูกมิตรไมตรีกับผู้อื่น ได้ในชีวิตจริง 4. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจความหมายและสามารถกระทำได้ตามหลักของเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
7. เท่าทันใคร ไม่เท่ากับเท่าทัน (กิเลส) ตัวเอง <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 7.1 สติปัฏฐาน 4	1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจหลักการวางใจและสติได้ดีขึ้น ในการปฏิบัติภาวนา ว่าต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ที่กาย เวทนา จิตและธรรม 2. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจธรรมและมีสติรู้เท่าทันได้ดีขึ้น ถึงผลที่เกิดกับใจ วาจาและกาย เมื่อมีเหตุภายนอกมากระทบ
8. ธรรมที่ควรเจริญ และรู้ตามที่เป็นจริง <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 8.1 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 8.2 อริยวัฑฒิ 5 8.3 อปริหานิยธรรม 7 8.4 สัปปุริสธรรม 7 8.5 โลกธรรม 8	1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้มากขึ้น ว่ามีส่วนช่วยส่งผลให้ถึงความสุข ความสำเร็จในชีวิต ได้ดีขึ้นทั้งปัจจุบันและอนาคต 2. ผู้เข้ารับการอบรม สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์กับการดำเนินชีวิต ในชีวิตประจำวันได้ 3. อื่นๆ .....
9. ไม่ทิ้งธรรม ชีวิตก็ไม่ตกต่ำ เมื่อเกิดทุกข์ จะมีทางออกอย่างไร <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 9.1 มงคล 38 9.2 มิจฉาวาณิชชา 5 9.3 อบายมุข 6	1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจว่า มีสิ่งที่พึงกระทำอีก 38 ประการ ที่จะทำให้ มีการดำรงชีวิตราบรื่น สงบสุข เจริญรุ่งเรือง และประสบความสำเร็จ ได้ง่ายขึ้นมากขึ้นและดีขึ้น 2. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจและตระหนักดีว่า มีอาชีพอยู่ 5 อย่างที่ไม่ควรประกอบ เพราะจะส่งผลไม่ดีให้ 3. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจและตระหนักถึงความเสื่อม

หัวข้อ	ตัวชี้วัด
	จากอบายมุข ที่ต้องเสื่อมทรัพย์ เสื่อมเสียสุขภาพกาย สุขภาพจิต เสื่อมเสียอนาคต เกียรติยศ ชื่อเสียง และบางกรณีอาจเสื่อมเสียถึงชีวิตเลือดเนื้อได้ 4. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์กับการดำเนินชีวิต ในชีวิตประจำวันได้
10. การทำวัตรเช้า-เย็น และการปฏิบัติธรรม 10.1 อานิสงส์การทำวัตร 10.2 วิธีการปฏิบัติธรรมรวมกัน 10.3 ประโยชน์ของการปฏิบัติธรรม (เจริญภาวนา)	1. ผู้เข้ารับการอบรม ทำให้ใจสงบเป็นสมาธิได้ง่าย มีเสียงไพเราะ มีปัญญามากขึ้น เทวดาคุ้มครอง 2. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 3. ผู้เข้ารับการอบรม จะสามารถควบคุมกาย วาจา ใจของตนเองให้อยู่ในกุศลได้ ตามระดับสภาวธรรมที่ตนเองปฏิบัติได้ 4. ผู้เข้ารับการอบรม ได้รู้ เห็น และเข้าใจ บาป บุญ คุณ โทษ ตลอดจน สภาวธรรมตามความเป็นจริงได้ดีขึ้น ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้
11. การปฏิบัติธรรม (รับศีล-ฟังธรรม-เจริญภาวนา) และทำวัตรเช้า-เย็น <u>หัวข้อย่อย</u> (แสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอน) 11.1 อานิสงส์การทำวัตร 11.2 วิธีเจริญภาวนาธรรมเบื้องต้นและเบื้องกลาง 11.3 ประโยชน์ของการเจริญภาวนาในการศึกษาเล่าเรียนและส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต 11.4 ประโยชน์ของการศึกษาและปฏิบัติธรรม ในการเห็นคุณของพระรัตนตรัย การนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน 11.5 ประโยชน์ของการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ในการเห็นคุณของพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และของประเทศชาติ *การแบ่งกลุ่มย่อยเจริญภาวนา* 11.6 ฝึกเจริญภาวนาเบื้องต้นและเบื้องกลาง ตามระดับความก้าวหน้า	***ตัวอย่างการเจริญภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ถึงธรรมกาย** 1. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 2. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถทำใจให้สงบในเบื้องต้น 3. ผู้เข้ารับการอบรมประคอง/รักษาอารมณ์จนใจเป็นสมาธิแน่วแน่มั่นคง 4. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถปฏิบัติภาวนา เข้าถึงและรู้-เห็น กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก ในระดับโลกิยธรรม ถึงธรรมกาย คือธรรมเป็นที่รวมคุณธรรมของพระอริยบุคคล ตั้งแต่ระดับโคตรภู-บุคคลขึ้นไปได้ 5. ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจวิธีการปฏิบัติเพื่อรักษาผลการปฏิบัติธรรม *การแบ่งกลุ่มย่อยเจริญภาวนา* 1. ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจดีขึ้น ถึงวิธีปฏิบัติที่ได้ผล 2. ผู้เข้ารับการอบรม มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติมากขึ้น เพราะสามารถถามปัญหาการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นกันเอง จากพระวิทยากร/วิทยากรประจำกลุ่มเพื่อสอนการนั่งภาวนา อย่างใกล้ชิด 3. ผู้เข้ารับการอบรม ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมที่เหมาะสมมากขึ้น ตามระดับความก้าวหน้าที่ปฏิบัติได้

หมวดที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินข้อ 1 ถึง ข้อ 4 เป็นการประเมินภาพรวมของหลักสูตร

1. การประเมินประสิทธิผลของการสอน

1.1 การประเมินกลยุทธ์การสอน

ทำการประเมินกลยุทธ์การสอนว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจและมีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมินพฤติกรรมหลักๆ ที่เป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์

1.2 การประเมินทักษะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรในการใช้แผนกลยุทธ์การสอน

ทำการประเมินทักษะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร ในการใช้แผนกลยุทธ์การสอนว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมินซึ่งให้ข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เข้ารับการอบรม

2. การประเมินหลักสูตรในภาพรวม (ทำทุกครั้ง ก่อนและหลังการอบรม)

อธิบายกระบวนการที่จะใช้เพื่อจะได้ข้อมูลต่างๆ ย้อนกลับในการประเมินคุณภาพของหลักสูตรในภาพรวมและการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากกลุ่มบุคคล ดังนี้

1) ผู้เข้ารับการอบรมและบัณฑิต
2) ผู้ทรงคุณวุฒิ และ/หรือผู้ประเมินภายนอก
3) ผู้ใช้บัณฑิตและ/หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

3. การประเมินผลการดำเนินงานตามรายละเอียดหลักสูตร (ทำทุกครั้ง ก่อนและหลังการอบรม)

ให้ประเมินตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการประเมินอย่างน้อย 3 ถึง 5 คน ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาร่วมรับการอบรม 2 ถึง 3 คน และกรรมการประเมินจากภายในวัดที่จัดกิจกรรม 1 ถึง 2 คน (ควรเป็นกรรมการประเมินที่อยู่คนละคณะทำงาน)

4. การทบทวนผลการประเมินและวางแผนปรับปรุง

อธิบายกระบวนการทบทวนผลการประเมินที่ได้จากอาจารย์และผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งกระบวนการในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรและแผนกลยุทธ์

การประเมินข้อ 5 ถึง ข้อ 9 เป็นการประเมินภาพรวมของการอบรมแต่ละครั้ง

5. การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยผู้เข้ารับการอบรม

ทำการประเมินประสิทธิภาพของรายวิชา ว่าโดยภาพรวมแล้วผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

6. การประเมินการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร

ทำการประเมินการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร จากผู้เข้ารับการอบรมการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยการใช้แบบประเมิน

7. การปรับปรุงการสอนของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร

ให้ระบุแนวทางการปรับปรุงการสอนของพระวิทยากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพภายหลังจากทราบผลการประเมิน

8. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายหัวข้อ/เนื้อหาการสอน

ให้ระบุแนวทางการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิภาพของรายหัวข้อ /เนื้อหาการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพภายหลังจากทราบผลการประเมิน

9. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรมภายหลังการอบรม

ให้ระบุแนวทางการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการอบรม ภายหลังการดำเนินการอบรมไปแล้วเป็นระยะเวลา 6 เดือน และ 1 ปี ว่า มีทายาทธรรม หรือผู้นำทางธรรม เกิดขึ้นในโรงเรียน หรือชุมชนโดยรอบ หรือแหล่งที่จัดกิจกรรมนั้นๆ หรือแหล่งผู้มาอบรมฯ อาศัยอยู่ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

หมวดที่ 6 การพัฒนาพระวิทยากรและบุคลากร

1. การเตรียมการสำหรับอาจารย์ใหม่

อธิบายกระบวนการที่ใช้สำหรับการปฐมนิเทศ และ/หรือการแนะนำพระวิทยากรใหม่และบุคลากรเพื่อให้มั่นใจได้ว่าพระวิทยากรใหม่เข้าใจถึงหลักสูตรและบทบาทของรายวิชาต่างๆ ที่สอนในหลักสูตรและรายวิชาที่ตนรับผิดชอบสอน

2. การพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่พระวิทยากร/คณาจารย์

อธิบายถึงสิ่งที่จะดำเนินการเพื่อช่วยให้พระวิทยากรได้พัฒนา

2.1 การจัดการอบรมฯ การพัฒนาทักษะการสอนให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร การวัดและการประเมินผล

ให้ระบุแนวทางการพัฒนาทักษะ โดยการจัดการอบรมเพิ่มพูนทักษะการสอนให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร รวมทั้งการวัดและการประเมินผล อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2.2 การพัฒนาวิชาการและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ

ให้ระบุแนวทางการพัฒนาทักษะทางวิชาการและองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ให้กับพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากร อย่างต่อเนื่องในแต่ละ 6 เดือน และ 1 ปี

หมวดที่ 7 ปัญหาและผลกระทบต่อการดำเนินการ

1. ประเด็นทรัพยากรประกอบการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก

ปัญหาในการใช้แหล่งทรัพยากร ประกอบการเรียนการสอน (ถ้ามี)	ผลกระทบ
1. ให้ระบุปัญหาการใช้แหล่งทรัพยากรและสื่อเครื่องมือต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน	1. ให้ระบุผลกระทบเมื่อประสบปัญหา
2	
3	

2. ประเด็นด้านการบริหารและองค์กร

ปัญหาด้านการบริหารและองค์กร (ถ้ามี)	ผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม
1. ให้ระบุปัญหาด้านการบริหารและการจัดการองค์กร	1. ให้ระบุผลกระทบเมื่อประสบปัญหา
2	
3	

หมวดที่ 8 แผนการปรับปรุง

1. ความก้าวหน้าของการปรับปรุงการเรียนการสอน ตามที่เสนอในรายงาน/รายวิชาครั้งที่ผ่านมา

แผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการ
1. ให้ระบุแผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา	1. ให้ระบุผลการดำเนินการตามแผนการปรับปรุงที่เสนอในการอบรม/ครั้งที่ผ่านมา
2	
3	

2. การดำเนินการอื่นๆ ในการปรับปรุงรายวิชา

ให้ระบุการดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรายวิชาที่สอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. ข้อเสนอแผนการปรับปรุงสำหรับการอบรม /ปีการอบรมต่อไป

ข้อเสนอ	กำหนดเวลาที่แล้วเสร็จ	ผู้รับผิดชอบ
1. ให้ระบุข้อเสนอแนะ	ให้ระบุกำหนดเวลาที่แล้วเสร็จ	ให้ระบุผู้รับผิดชอบ
2		
3		
4		

4. ข้อเสนอแนะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้รับผิดชอบรายวิชา ต่อประธาน/คณะกรรมการดำเนินการอบรม หรือผู้รับผิดชอบหลักสูตร

ให้ระบุข้อเสนอแนะของพระวิทยากร/อาจารย์วิทยากรผู้รับผิดชอบรายวิชา ต่อประธาน/คณะกรรมการดำเนินการอบรม หรือผู้รับผิดชอบหลักสูตร

หมวดที่ 9 รายงานการเงิน

แนวทาง: ให้รายงานการใช้เงินงบประมาณตามหมวดดังต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน
หมวดรายรับ	
1. จากการบอกบุญ	
2. งบประมาณของวัด/หน่วยงาน	
3. อื่นๆ	
หมวดรายจ่าย	
1. ค่าสาธารณูปโภค (น้ำ/ไฟ)	
2. ป้ายสื่อโฆษณา (ตามที่จ่ายจริง)	
3. ค่าอาหาร (ตามที่จ่ายจริง)	
4. ค่าวิทยากร (ตามที่จ่ายจริง ตามระเบียบส่วนกลาง)	
5. ค่าวัสดุอุปกรณ์/สื่อการสอน (ตามที่จ่ายจริง)	
6. เบี้ยประชุม	
7. ค่าน้ำมัน/ค่าเดินทาง (ตามที่จ่ายจริง)	
8. ค่าซ่อมบำรุงสื่อการสอน (เมื่อใช้เกิน 5 ปีขึ้นไป)	
9. อื่นๆ (ตามสมควรแก่งาน)	
ดุลงบประมาณ	
1. รวมรายรับ	
2. รวมรายจ่าย	
3. คิดเฉลี่ยต่อคนที่เข้ารับการอบรม	
4. เกิน/ไม่เกิน (งบประมาณ/ตัวคน ตามระเบียบส่วนกลาง)	

ลงนาม .....

(.....)

ประธานจัดกิจกรรม/ผู้รับชอบโครงการ

ภาคผนวก 1

แนวทาง: **ระบุตารางกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงการอบรม ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสิ้นสุดการอบรม**

ภาคผนวก 2

แนวทาง: **รายงาน ภาพกิจกรรม บอกภาพที่ พร้อมบรรยายกิจกรรม**

ภาพที่ 1 กิจกรรม.....

ภาพที่ 2 กิจกรรม.....

ภาพที่ 3 กิจกรรม.....

เครือข่ายศูนย์ส่งเสริมฯ ภาคต่างๆ

หน่วยงานกลาง สำนักงานศูนย์ส่งเสริมฯ www.jariyatam.com
ศาลาเฉลิมพระเกียรติฯ วัดสระเกศ ถ.จักรพรรดิพงษ์ แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100
โทร.02-621-1861 โทรสาร 02-621-0357 อีเมล jariyatam2551@hotmail.com
พระราชปัญญาโสภณ โทร.081-821-1095, พระเมธีสุทธิกร โทร.081-914-0865
พระครูปลัดวัฒนธีรคุณ โทร.089-788-8788
ศูนย์ข่าวจริยธรรม www.jariyatamnews.com
ศาลาเฉลิมพระเกียรติฯ วัดสระเกศ (ที่ตั้ง/โทร./อีเมล เดียวกันกับสำนักงานฯ ข้างต้น)
พระมหาวสันต์ รตนญาโณ ผอ.ศูนย์ข่าวจริยธรรม โทร.083-884-2999
พระมงคล วชิรปญฺโญ เลขานุการศูนย์ข่าวจริยธรรม โทร.080-056-6949

ศูนย์ฯ ภาคกลาง

ศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ราชบุรี www.cdve.net
พระราชญาณวิสิฐ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 1
วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ต.แพงพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี 70130
โทร.086-355-1398 โทรสาร 081-171-0014 อีเมล info@cdve.net

ศูนย์ฯ ภาคเหนือ

ศูนย์ฯ วัดพระธาตุดอยสุเทพฯ เชียงใหม่ www.dhammatoyou.com
พระเทพวรสิทธาจารย์ รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
วัดพระธาตุดอยสุเทพ ต.ดอยสุเทพ อ.เมือง เชียงใหม่ 50200 โทร. 081-914-0865

ศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ศูนย์ฯ มจร. ขอนแก่น www.siladhamma.com
พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต รองอธิการบดี มจร.ขอนแก่น
ต.โคกศรี อ.เมือง ขอนแก่น 40000 โทร.04-322-2101, 04-326-1060
ศูนย์ฯ วัดปากน้ำ อุบลราชธานี www.watpaknamubon.com
วัดปากน้ำ (บุ่งสระพัง) ต.กุดลาด อ.เมือง อุบลราชธานี 34000 โทร.04-540-0728, 089-720-3529
ศูนย์ฯ วัดกลาง กาฬสินธุ์
พระมหาอุทัย อตุลวโส วัดกลาง (พระอารามหลวง) ต.กาฬสินธุ์ อ.เมือง กาฬสินธุ์ 46000
โทร.085-230-3377 อีเมล lekha_ks.mcu@hotmail.com

ศูนย์ฯ ภาคใต้

ศูนย์ฯ วัดไตรธรรมาราม สุราษฎร์ธานี
พระเทพสุธี เจ้าคณะภาค 16
วัดไตรธรรมาราม อ.เมือง สุราษฎร์ธานี 84000 โทร.07-728-3458, 081-891-9693
โครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะวิทยากร สำนักงานศูนย์ฯ

กลุ่มพัฒนาจิตเพื่อชีวิตที่ดีงาม www.forbeautifullife.com
พระครูสิริวิหารการ ประธานที่ปรึกษา โทร.087-717-7927, พระนภันต์ สนฺติภทฺโท ประธานกลุ่มฯ โทร.087-709-4259
กลุ่มธรรมะสุขใจ www.dhammahappiness.com
พระมหาธนเดช ธมฺมปญฺโญ โทร.086-669-9221

ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคง แห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์
ศูนย์ฯ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ต.แพงพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี 70130
โทร.086-355-1398 โทรสาร 081-171-0014 อีเมล info@cdve.net
cdve.net